

JÁRA CIMRMAN,

a cseh fenomén
és univerzális géniusz

Bohemia

Bohemia Baráti Kör
2018

Tartalom

I. RÖVID ELŐTÖRTÉNET a Jára Cimrman Színház (DJC) félévszázados évfordulójára (<i>Oleg Fedoszov kiselőadása</i>)	3
II. SZEMELVÉNYEK a Cimrman-életműből, illetve a DJC élvülhetetlen előadásaiából:	7
1. A mi Jára Cimrmanunk (<i>Prof. L. Smoljak és dr. Zd. Svěrák előadása a 20. évfordulóra, 1987</i>)	7
2. Cimrman viszonya az állatokhoz (<i>Részletek az Akt egyfelvonásos bevezető előadásaiából, 1967</i>)	9
3. Vendéglő a tisztáson (<i>Részlet a darabból, 1969</i>)	10
4. Gyilkosság a szalonkocsiban (<i>Részletek a darab bevezető előadásaiából, 1970</i>):	15
– Lesz-e szobra Prágában Cimrmannak? (<i>Dr. Zd. Svěrák</i>)	16
– Cimrman kriminalista karrierjének küszöbén (<i>Dr. Zd. Svěrák</i>)	16
– A főhercegi ékszer elrablása (<i>Prof. Miloň Čepelka</i>)	18
– Forradalom a néma filmben (<i>Dr. Jaroslav Vozáb</i>)	18
5. Liptákovi követ (<i>Részletek a bevezető előadásokból, 1977</i>):	20
– Az első agrár pirotechnikus (<i>Dr. Zd. Svěrák</i>)	21
– Az univerzális kacsacsőrű (<i>Doc. J. Weigel</i>)	21
– A látnok (<i>Cimrman–Smoljak–Svěrák: Liptákovi követ egyik egyfelvonásosa, 1977</i>)	22

I. RÖVID ELŐTÖRTÉNET

A legnagyobb cseh génusz: Jára Cimrman és a Divadlo Jára Cimrmana (Jára Cimrman Színháza)

*Oleg Fedoszov magyarországi cimrmanológus kiselőadása
egy fél évszázados jubileum alkalmából*

*Zdeněk Svěrák és
Ladislav Smoljak,
Jára Cimrman „atyjai”,
a DJC színház alapítói
2004-ben, Budapesten
(Fotó: Zachár Ottó)*

Radko Pytlík cseh író és irodalomtörténész, a híres Hašek-monográfia szerzője és Hrabal-szakértő, azt írta az egyik tanulmányában, hogy Jaroslav Hašek, a *Švejk, egy derék katona* halhatatlan alkotójának híres ifjúkori misztifikációi az *Állatok világa* című korabeli szakmagazinban egyenes szellemi rokonságot mutatnak a mai prágai *Divadlo Jára Cimrmana* alkotásaival.

Hogy kik voltak Jaroslav Hašek és Švejk, a katona, azt senkinek sem kell bemutatni. Azonban az ifjú Hašek rövid, de annál botrányosabb főszerkesztői tevékenységéről az *Állatok világa* című magazinban témánk szempontjából érdemes megemlékezni. Anarchista, alkoholista, bohém, csavargó, egyháztagadó, háztalan és pénztelen, alig 25 éves Hašek, aki humoros írásainak alkalmi publikálásából élt, szerelmes lett. Pechjére, egy tehetős polgári családból származó lányba, Jarmila Mayerovába, akinek szülei hallani sem akartak leányuk házasságáról egy ilyen alakkal. Ekkor jött egy szerencsés fordulat, ugyanis Hašek egyik barátja, Ladislav Hájek író, aki jövődő apósának lapjában, az *Állatok világában* volt szerkesztő, rábeszélte Fuchs urat, a tulajdonost, hogy koszt-kvartélyért és havi 30 koronáért vegye fel Hašeket segédszerkesztőnek. Kezdetekben az együttműködés gyümölcsöző volt, Hašek szellemes kis írásaival sokat dobott a lap népszerűségén és elnyerte a tulajdonos bizalmát. Amikor a tulajdonos által durván kihasznált Hájek egyszer fellázadt és otthagyta a lapot (reménykedve abban, hogy Hašek is követi majd a példáját és így zsarolhatóvá válik a tulajdonos), Hašek boldogan elfoglalta barátja megüresedett helyét, és főszerkesztő lett, havi fix 100 koronáért! Így nemcsak lehetővé vált a (sajnos, igen rövid életű) házasság, hanem Hašek írói fantáziája új, nagy lehetőségekhez jutott. Később a *Švejk*-regényben Hašek maga is leírja ezt a történetet, amelynek lényege: az új főszerkesztő **nem létező** állatokról adott áltudományos leírásokat, a létező állatoknak pedig eddig ismeretlen viselkedési szokásairól írt, az elején nagy sikerrel, de hamar kitört a botrány szakmai berkekben és az olvasói táborban. Hašeket kirúgták, az állatos misztifikációk igen rövid életűek maradtak.

Nem így alakult **Jára Cimrman** sorsa – szerencsére. 2017. október 4-én lett 50 éve, hogy egy kis prágai alkalmi színházi társulat, ideiglenes színpadon eljátszotta az *Akt* című egyfelvonásos vígjátékot egy addig ismeretlen szerzőtől, Jára Cimrmantól, viszonylag szerény számú közönség előtt. A színdarab bemutatásának volt némi előzménye. Először 1966 körül – azt azonban pontosan tudjuk, hogy január 23-án délelőtt tíz óra öt perckor – Liptákovban, egy kis cseh (ahogy később kiderült, nem létező)

falu közelében találtak egy ládát, melyben felbukkant Cimrman hagyatékának jelentős része. A dokumentumok vizsgálatának céljából Prágában létre is jött a *Jára Cimrman személyének és életművének rehabilitációs társasága* (*Společnost pro rehabilitaci osobnosti a díla Járy Cimrmana*). A társaság mind a mai napig nyomtatásban, rádióadásokban és mindenekelőtt színházi előadásokkal népszerűsíti Cimrman örökségét. Így keletkezett az új tudományág – a **cimrmanológia**.

Az első híradások Cimrmanról 1966 végén hangzottak el a cseh rádióban. A tudós, aki az első világháború előtt a kor legjelentősebb alakjaival találkozott, és jó tanácsaival segítette Albert Einsteint, Edisont vagy éppen Csehovot, más területeken is remekelt: volt feltaláló, drámaíró, zeneszerző, filozófus, pedagógus, színházi kísérletező, orvos, világotudó, felfedező, stb.

Egyetlen „hibája” volt csupán: hogy sohasem létezett.

(Lásd: *Cimrman mellszobra, 1. kép, 28. oldal!*)

„Nincsen olyan cseh ember, aki ne tudná, ki az a nem létező és soha nem is létezett Jára Cimrman, a kitalált zseni, akit azonban mégis kultikus rajongás övez, – írja Mariusz Szczygiel lengyel kutató. – Évek óta telt házzal mennek a Divadlo Jára Cimrmana (DJC) színház előadásai, filmek készülnek róla, könyvek jelennek meg. A Jára Cimrman megteremtő „csalók” álmukban sem gondolták, hogy az ötlet több mint negyven évet átvészelt. Attól kezdődően azonban, hogy 1966-ban, a nem létező prágai alkoholmentes Pók borozóból „közvetített” rádióműsorban bejelentették, hogy megtalálták a lángész hagyatékát, egyre több embert sikerült lépre csalniuk.”

(Lásd: *A žižkovi Jára Cimrman Színház Prágában, 2. kép, 28. oldal!*)

A **Jára Cimrman Színház** máig sikeresen működik, és a pénztárnál hajnaltól állnak a sorok a jegyekért. Cimrmanról utcákat neveztek el Brünnben, Olmützben és négy más településen – erről a Google térképen bárki maga is meggyőződhet.

Mivel Cimrman csak Leonardo da Vincihez mérhető reneszánsz elme volt, néhány utcanév így van bejegyezve: *Jára da Cimrman utcája*. Egy másik kisvárosban, Lipnikben, ahol se folyó, se patak, se tó, szóval semmiféle víz nem található, van *Jára Cimrman rakpart*. A vidéki népszerűség is teljes mértékben indokolt: a színház a darabjaival állandóan utazik országszerte, nagyobb városokba. Például Brünnbe, ahol évente egy-egy hetet tölt. Brünnben a másik modern cseh legenda, *Divadlo Bolka Polivky* (ő például a Jiri Menzel *Örökség* című filmjének főszereplője) kölcsönadja erre az időszakra belvárosi színházát. A DJC hosszú éveken keresztül állandó résztvevője volt a pozsonyi színházi fesztiválnak is.

Így nem meglepő, hogy egy ház falát a következő emléktábla díszíti az egyik faluban: „1913. május 8-án Jára Cimrman, cseh génius, világnagyság közvetlenül Mišov község mellett haladt el”.

(Lásd: *Jára Cimrman emléktáblája Mišovban és Brünnben, 3. és 4. kép, 29. oldal, valamint egy ostrovi Cimrman-kiállítás irányító táblája, 5. kép, 30. oldal!*)

Egy gyógyvízes forrás is a lángész nevét viseli, igaz, soha nem folyt belőle víz. Néhány csehországi általános iskola és művészeti iskola is felvette Jára Cimrman nevét. Sőt, Zdeněk Moravec cseh csillagász az általa felfedezett kisbolygónak Cimrman nevét adta.

(Lásd: *Jára Cimrman gyógyforrása, 6. kép, 30. oldal!*)

Amikor 2005-ben, az angol televízió licence alapján Csehországban is megrendezték *A Legnagyobb Cseh* című televíziós versenyt, közel 40 ezer szavazat alapján Jára Cimrman is benevezett a versenybe. A kétségbeesett cseh szervezők azonban – megtanácskozva az angol licenc-tulajdonosokkal – kizárták a géniust a versenyből, arra hivatkozva, hogy soha nem létezett. Ez nagy felháborodást keltett Csehország-szerte. Például többen azt írták, hogy Artur király is lehetett a brit verseny résztvevője, bár sose létezett.

2007 augusztusában az egyik legnagyobb cseh napilap (*Mladá fronta Dnes*) olvasói szavazást hirdetett arról, hogy ki lehetne az akkori cseh elnök, Václav Klaus kihívója a 2008-as elnökválasztásokon. Az eredmény: Karel Schwarzenberg külügyminiszter és más közéleti személyiség mellett igen sok olvasó Jára Cimrman nevét javasolta. (Zárójelben megjegyzem: valamikor a 90-es évek elején

Magyarországon komolyan fontolgatták Habsburg Ottó jelölését a magyar köztársasági elnöki posztra! Vajon kinek a javaslata abszurdabb?)

Hiszen az is pikáns, hogy több mint száz évvel ezelőtt, 1889-ben, egy másik Karel Schwarzenberg – ahogy T. G. Masaryk a *Jan Hus (Husz János)* című könyvében írja – a bécsi parlamentben Hus követőit, a huszitákat „rablók és gyűjtogatók bandájának” nevezte. Hát miért ne legyen az utóda, a mai Karel Schwarzenberg nemcsak a külügyminisztere, hanem „Husz népének” modernkori elnöke is?

„Ctíme Cimrmana. Jsme normální?” – azaz magyarul: „Tiszteljük Cimrman. Normálisak vagyunk? Semmit sem veszünk komolyan” – így a csehek.

A **Cimrman-életmű** a nevét is viselő prágai színház műsoraiban jelenik meg 1967-től. Az összesen 19 színdarab több mint 13 ezer előadást élt meg máig. Az előadások első felében „tudományos referátumok” hangzanak el Cimrman életművéről, az előadás második felében Cimrman egy-egy „darabját” mutatják be. A „tudományos szemináriumok” hagyománya az elején kényszerből alakult ki. Amikor az első két egyfelvonásos színdarabot készítették elő a színpadi premierre, kiderült, hogy az idő túl rövid és az egyik darab nem lesz kész. Így jött az ötlet, hogy az előadás első részében a „tudományos szemináriumot” játsszák el a Cimrman-életműből, a második felében pedig a már elkészült – Zdeněk Svěrák tollából – *Akt*-ot. Ennek az ötletnek olyan sikere volt, hogy ez lett az összes többi színelőadás szerkeze-
te is.

Az ötvenéves jubileum alkalmából a cseh rádió 2016-ban vasárnaponként leadott egy-egy Cimrman-színdarabot a „Félévszázad Cimrmanal” című sorozatában. „A Jára Cimrman Színház óriási kulturális és társadalmi jelenség – mondta Ondřej Suchan rádió-főszerkesztő. – Ezért nagyon örülünk, hogy a cseh rádió, mint az évforduló fő média-partnere részt vehet ennek a hihetetlen ötvenedik szezonnak az ünneplésében, hiszen így Cimrman újra visszakerül oda, ahol a gyökerei vannak.” A 2017-es nyári ünnepi előadásra jegyeket csak a rádióban megszervezett Cimrman-vetélkedő nyertesei kaphattak.

Mi lehet ennek a páratlan népszerűségnek az oka? A választ Zdeněk Svěrák színész, rendező, író, Cimrman egyik „atyja” így fogalmazta meg: „Opravdoví velikáni jsou neměfitelní, ale Cimrman je humor, jistota. Možná lidé dali přednost této jistotě, která jim už tolikrát pomohla vydržet různě politické, velmocenské tlaky.” (Az igazi nagyságok mérhetetlenek, de Cimrman maga a humor és a bizonyosság. Lehet, hogy az emberek éppen ennek a bizonyosságnak szavaztak elsőbbséget, mivel ez már oly sokszor segített nekik átvészelni a különböző politikai, nagyhatalmi nyomásokat. – F. O. fordítása)

„Az önirónia és az önismeret szavak közt van egy erős kapcsolat. A fejlődéshez, a belső erőforrása-ink felfedezéséhez ugyanis **az önirónia** éppannyira elengedhetetlen, mint az önismeret” – mondta (állítólag) az ismert magyar pszichiáter, Csernus Imre. Egyik „kevésbé ismert” kollégája viszont ezt mondta valamikor: „Cimrman volt az egyetlen páciensem, aki miatt komplexusom támadt.” (Sigmund Freud).

Az új színház ötletével először Jiří Šebánek drámaíró-rendező 1966-ban ismertette meg *Ladislav Smoljak*, *Zdeněk Svěrák* és *Miloň Čepelka* színészeket. A 1967-es októberi premier után, melynek helyszíne a legendás *Malostranská beseda* volt (az eredetileg 17. századi reneszánsz városháza épülete, amely később kultúrház és koncertterem lett), elkezdődött a színház néhány évtizedes kalandos útja. A csehszlovákiai szocializmus kultúrpolitikája csak megtűrte a Cimrman Színházat, és egészen az 1989-es „bársonyos forradalomig”, ahol csak tudta, akadályozta a színház működését. A hatalom, az államapparátus több mint két évtizedes munkálkodását a Cimrman Színház elhallgattatására azt jellemzi, hogy egészen 1992-ig a színháznak nem volt állandó helye. Az 1972-ben betiltották a színház működését a főváros, Prága területén, az alkotók többször kényszerültek a színdarabok egyes részeinek módosítására, hogy elkerüljék a betiltást. Néhány színész ez idő alatt disszidált, vagy azért lépett ki a társulattól, hogy a vele szembeni politikai üldözés ne okozzon kárt a színháznak.

De mi volt a baja a hatalomnak ezzel a színházzal? Hiszen, ahogy a darabok „szerzője”, a zseniális drámaíró Cimrman életének – igaz, nem mindig pontos - dátumaiból sejthető, a rendszerváltás előtt bemutatott darabok, mind az első világháború előtti, tehát a „boldog békeidőkben” játszódnak. A

Cimrman-darabok, ezek a látszólag politikailag ártatlan, gyakran bohózatba vagy operettbe illő egyfelvonásos vígjátékok mindig a cseh hazafiasságot képviselték, és politikai felhangjuk legfeljebb Habsburg-ellenességet mutatott.

Nem nehéz kitalálni, hogy a Cimrman Színház darabjai tele voltak rejtett aktuálpolitikai utalásokkal, és ez tette ezt a színházat ennyire nem kívánatosá a hatalom számára.

Ma ezeket a darabokat más szereposztásban, angol nyelven is megnézheti a kíváncsi Internet-használó, aki nem tud csehül. Ez azért lehetséges, mivel a színház már legendás népszerűsége ahhoz vezetett, hogy a Prágában élő külföldi színészek megalapították néhány éve a *Cimrman English Theater*-t.

Felmerülhet még egy kérdés: mi értelme egy ennyire specifikus, sajátos cseh jelenséget külföldön is bemutatni? Megkísérlem a választ: 2004-ben, az utolsó előtti évben, amikor még Pesten évente megrendezték a legendás *Bohémia fesztivált*, a Cimrman Színházat is meghívták a fesztiválra. A szervezők – főleg a volt tanítványaim az ELTE cseh szakáról, Kocsis Péter, Gál Róbert és mások – gondoskodtak a *Vendéglő a tisztáson* című darab fordításáról és feliratozásáról. A közel 600 fős közönség csak egy részének jutott hely a millenáris színpad nézőterén. A darabnak óriási sikere volt. Azt hiszem, nem csak azért, mert az Oscar-díjas színész-rendező legendák, *Zdeněk Svěrák* és *Jiří Menzel*, illetve *Ladislav Smoljak*, Cimrman másik „atyja” fémjelezték a színházi produkciót, hanem azért is, mert az igazi, hamisítatlan humor nem ismer határokat – ahogy nagy elődje, a derék Švejk katona sem.

Heé Veronika irodalomtörténész ezt írta *A cseh irodalom története* című könyv bevezetőjében: „A cseh kultúrájáról s benne az irodalomról – bár hosszú évszázadokon át közös államalakulatban is éltünk – viszonylag kevés ment át a magyar köztudatba... Régióink népei a fejlődést és a kulturális ösztönzéseket főleg mindig nyugatról várták, így egymás értékei iránt többnyire érzéketlenek maradtak [...] Egy-egy ilyen hatalmas és értékes örökséggel való megismerkedés sajátos szellemi gazdagodás lehetőségét nyújtja, melynek révén mind a világra, mind az önmagunkra való rálátásunk új árnyalatokat nyerhet”.

(A szerző ezúton szeretné megköszönni *Ing.*, *JUDr. Milan Černoč* prágai barátjának önzetlen segítségét, amellyel sok éven át gondoskodott a legújabb Cimrman-könyvek, DVD-k beszerzéséről.)

Forrás:

Hankó B. Ludmilla–Heé Veronika: *A cseh irodalom története*. Budapest, 2003

Mariusz Szczygiel: *Művesepecsenye* (<http://ketezer.hu/2011/03/muvesepecsenye/>)

Fordította: Bojtár Endre és Pálfalvi Lajos

Fejes László: *Ki volt a legnagyobb cseh?* (<https://www.nyest.hu/hirek/ki-volt-a-legnagyobb-cseh>)

Ladislav Smoljak, Zdeněk Svěrák, Jaroslav Weigel: *Jára Cimrman, génius, který se neproslavil*.

CPress, Brno, 2009

Zdeněk Svěrák a kolegové: *Půlstoletí s Cimrmanem (Legendární divadlo z odvrácené strany)*.

PASEKA, Praha, 2016

(Elhangzott 2017. november 26-án, molnárová Bohemia Szalonjában.)

II. SZEMELVÉNYEK A CIMRMAN-ÉLETMŰBŐL, ILLETVE A DJC ELÉVÜLHETETLEN ELŐADÁSAIBÓL

Néhány mondat a darabok szokásos felépítéséről:

1. „Tudományos” előadás, melyet a színészek egy katedra mögött ülve, komoly tudósokat imitálva adnak elő, esetleg bizonyító demonstrációkkal tarkítva az előadást. Az előadások parodisztikus módon Cimrman páratlan tehetségéről, egy-egy területen megvalósított világraszóló eredményeiről szólnak.
2. Az előző részben feldicsért cimrmani tevékenység megvalósulása meghökkenítő fordulatokkal tele-tűzdelte, fergetes humorú színi előadás formájában manifesztálódik.

1. A mi Jára Cimrmanunk

Prof. Ladislav Smoljak és dr. Zdeněk Svěrák előadása a Jára Cimrman Színház megalapításának 20. évfordulójára (1987), mely alkalmából a cimrmanológusok még további akadémiai titulusokat osztanak ki egymásnak.

No. 8.

*A tudósoknak összesen 136 lehetséges Jára Cimrman-arcmást sikerült rekonstruálniuk.
Mind közül a 63. számú a legvalószínűbb.*

Az idén száz éve, hogy Jára Cimrman megszületett. A bécsi IV. plébániakörzet anyakönyvvezetőjének, Franz Huscheknek köszönhetően, aki a bejegyzések nagyrészt alkoholos állapotban végezte, máig nem lehet tudni teljes bizonyossággal, hogy Marlen és Leopold Cimrmannak 1857, 1864, 1867 vagy 1887 fagyos februári éjszakáján született-e a fiacskája. Az anyakönyvező bizonytalan kézírása még az 1888-as évet is elképzelhetővé teszi. Így hát jövőre is száz éve lesz, hogy Jára Cimrman megszületett.

Ha végigtekintjük azt a hatalmas életművet, amit ez a szellemi titán észrevétlenül megalkotott, felmerül az a kérdés, hogy lehet ezt a zsenialitást megmagyarázni. Partatlan alkotói invenciójának egyik fő okát abban látjuk, hogy Jára Cimrmannak nem volt serdülőkkora, mely mint tudjuk a gondolati energiákat nem kívánatos irányba tereli. Ugyanis Cimrman szülei egészen tizenöt éves koráig eltitkolták előle, hogy fiú, hogy Luise nővére ruháit el tudja hordani. Mikor pedig az iskolatársai a lányiskolában rosszindulatúan elárulták Cimrmannak, hogy ő nem lány, addigra Cimrman már túl volt a serdülőkoron, mert mint tudjuk, a lányok előbb serdülnek.

A kortársai közül senki nem tudta, hogy egy géniusz közelségében él. Talán egyedül a személyi doktora, egy Elba-parti állatorvos, Hugo Myslík sejtett valamit, de soha senkinek egy szóval sem tett említést róla.

Anyai ágon osztrák, az apain cseh, az első világháború után már teljesen elfelejtett lángész a világcsavargó életét élte. Szellemi kibontakozásának küszöbén a szerencsés véletlen megismertette Sigmund Freuddal. Ez a morva származású fáradhatatlan kutató, aki kicsike orvosból egyik napról a másikra nagy pszichoanalitikussá vált, gyorsan beadta az öltönyét Cimrman apjának szabóműhelyébe a kabátujj és nadrágszár meghosszabbítására. Miközben arra várt, hogy a mester munkáját befejezze, észrevette a kicsi Jaroslavot, akit az apja nyughatatlansága miatt az asztallábhöz kötött. „Látom, oda vagy kötve” – mondta. A zseniális tudós szavai termőtalajra hulltak, és Cimrman érzékeny lelkében meggyújtották a lázadás szikráját. Nem sokkal ezután egy ebédnél Cimrman letette kanálát a gyűlölt darakása mellé, és 7–37 éves korában elhagyta a szülői házat.

Ettől a perctől kezdve nyomait megtaláljuk majdnem az összes kontinensen. Az amerikai kormány-nak előterjeszti a Panama csatorna tervét az azonos című opera librettójával együtt. Megreformálta a galíciai iskolarendszert. [...]

Vizsgálta a sarkvidéki szamojédek életét és a kiéhezett Mask törzs elöl menekülve mindössze hét méter távolságban haladt el az Északi-sark mellett.

Paraguayban bábszínházat alapított.

Bécsben kriminalisztikai, zenei és balettiskolát.

Terjedelmes levelezést folytat G. B. Shaw-val, amelyre sajnos a mogorva ír nem válaszolt.

Feltalálta a joghurtot.

Önzetlenül támogat egész sor világnagyságot: a Curie-házaspár pincéjébe a saját hátán hord le 45 puttony uránszurokércet, asszisztenskedett Burian professzor mellett az első plasztikai műtéteknél. Edison-nak átalakítja az első villanykörteken lévő dudort. Eiffelnek albréletet szerzett. Csehov-nak megdicséerte a novelláskötetét, és megrágyázta a cseresznyés kertjét.

Bár Cimrmanban megvolt a világcsavargó vér, azért mégis mindig szívesen tért haza, Csehországba. A hazafiasság személyisége legfontosabb jegye volt. Miatta szenvedett a Habsburgok börtönében, végette tanult meg majdnem folyékonyan csehül. Végette képes volt szakítani – és ez világítja meg legjobban cseh hazafiasságának tűzességét – legjobb barátjával, Alois Jirásekkel. Nem tudta ugyanis megbocsátani neki, hogy a Régi cseh mondák közé besorolta a Blaník vitézeinek a történetét, akik a hegy belsejében várakoznak, hogy a cseh nép segítségére siessenek, amikor majd legrosszabbul megy a sora. „Miután a Habsburg elnyomás teljes háromszáz éve alatt sose jöttek elő – rója fel neki Cimrman –, azzal a kilátással deprimálok a nemzetet, hogy amit eddig megélt, az mind semmi ahhoz képest, ami még majd ezután jön.”

Cimrman életműve Csehországban érte el csúcspontját. Mint vándorfogász, beutazta hazánk talán minden zegét-zugát. A cseh nép szívesen kinyitotta előtte a száját, és feltárta előtte minden gondját és hányattatását. Ebből merítette aztán Cimrman az anyagot halhatatlan színházi darabjaihoz. Ezek a darabok olyan művészi erővel rendelkeznek, hogy kortársai nem is érthették meg. Mikor aztán sok-sok évtized után feltündököltek a színpadon, az irodalomtudósok egész sora kezdett el kételkedni Cimrman létezésében, és életművét liptákovi hamisításnak minősítette, hasonlatosnak a Királynéudvari [Dvůr Králové-i] és Zöldhegyi [Zelená Hora-i] kéziratához.

Pedig erre egyszerű a válasz. Melyik jelenkori író lenne képes hasonló nagyságrendű életművet megalkotni? Egyik sem. Úgy érezzük, egy ilyen tethez legalább kettőnek kellene szövetkezni. És azoknak is legalább átlagosan zseniálisnak kellene lenniük.

Akárhogy is van, azok a művek, melyek alá a Jára Cimrman név van írva, a világirodalom drámaművészetének csúcspontján állnak. Lehet erről eszmecserét folytatni, vitatkozni, egyet érthetünk ezzel vagy tagadhatjuk, de ez minden, amit tenni lehet ellene.

(Forrás: Ladislav Smoljak–Zdeněk Svěrák: *Divadlo Járy Cimrmana. Praha, Melantrich, 1987, 11–13. oldal*)

2. Cimrman viszonya az állatokhoz

(Részlet az *Akt* című egyfelvonásos bevezető előadásából, 1967)

Dr. Zdeněk Svěrák:

Hogy mit mondhatunk Cimrman kapcsolatáról az állatokkal? Ez a kapcsolat bensőséges volt. Cimrman a szőrzetükre vagy tollazatukra való tekintet nélkül az összes állatot szerette – a patkány kivételével. Mondhatni, a patkányokat majdnem hogy nem szerette. Ha azt kérdezzük, melyik állatot részesítette előnyben a leginkább, akkor meglepő választ kapunk: a tyúkot. Jára Cimrman előtt nagy életcél állt. Tudományosan be akarta bizonyítani, hogy a tyúk intelligenciája korántsem annyira alacsony, ahogy általában vélik. Bizonyítékul szelídített tyúkjának, Zorának kellett szolgálnia. Közöséges olasz tyúk volt, és a társaként egy fedél alatt élt vele. Az ember olyan segítőtársává kellett válnia, mint a kutya. Hogy haladt Cimrman a cél felé?

A cipőfűzőjéhez finom öltésekkel búzaszemeket varrt. Azért, hogy Zorát rávegye, próbálja meg a szemeket lecsipegetni és ezzel ura cipőfűzőjét kioldani, anélkül hogy annak le kellene hajolnia. Két éves kitaró idomítás után Cimrman elismeri, hogy a tyúk a fűző iránt nem érdeklődik. Cimrman erre a sikertelenségre nem talált magyarázatot. Nekünk ma – tudásunk jelenkori fokán – már van magyarázatunk: Cimrman nagy gondolkodó, műszaki szakember és művész volt, de gyenge állatidomító. Nem vitte rá a lélek, hogy Zorát éheztesse, így nem csoda, hogy a jóllakott Zora a fűzőt tüntelően mellőzte.

Egy nap azonban Cimrman a tyúk iránti szeretetét a patkányok iránti gyűlölete váratlanul keresztelte. Ha ma bementek liptákovi¹ szobácskájába, a bal alsó sarokban nem messze a kályhától egy patkányfészek maradványait lehet látni. Mikor Cimrman megállapította, hogy a patkányok járatot vájtak a lakásába, a jobb felső sarokban azonnal ötletes ellenintézkedést foganatosított. Egy bonyolult számszeríjról volt szó, ...Hraběta mérnök úr ún. čakovicei parittyáról beszél.

A szakirodalomban terjed egy durva tévedés, amit én e helyen rögtön helyesbíték. Sok kutató azt hiszi, hogy Cimrman azért hívta a parittyáját čakoviceinek, mert Čakovicében találta fel. Ez természetesen tévedés. A feltalálás színhelye Brandýs nad Labem volt. De az első próbálóvés, melyet Brandýs nad Labem-ből löttek ki, Čakovicében ért földet. Ezért čakovicei a parittyá.

A čakovicei parittyá patkócsavarral volt feltöltve, melyeket Cimrman a helyi kovácstól, Pazderától szerzett be. A parittyát hosszú, „A” hegedűhúrral kötötte be a patkánylyuk nyílásába. Elég volt a húrhoz gyengén hozzáérni, a halálos szerkezet működésbe lendült és a csavar hatalmas erővel löködött a cél felé. Éppen ez történt Zora tyúkkal. Belecsípett a húrba, és a csavar egyenesen a képébe repült. Cimrman szolgálója, Hanzlová asszony a Hradec Králové-ban katonaidejét töltő fiának írt egyik megengedő levelében megemlékezik erről az eseményről. Ezt írja:

„Mikor Cimrman látta, Václavom, hogy a tyúk lábait égnek meresztve fekszik, csoda, hogy el nem sírta magát. Kiadta nekem a parancsot, fiacskám: Hanzlová megkopasztani, megfőzni, a jobb részeit megesszük, a rosszabbakat eltemetjük.” Hát ilyen ember volt.

(Forrás: Ladislav Smoljak–Zdeněk Svěrák: *Divadlo Járy Cimrmana. Praha, Melantrich, 1987, 37–38. l.*)

3. Vendéglő a tisztáson

*Cimrman eme főművének (chef-d'oeuvre – ejtsd: sédövr) megtekintése előtt
egy szimpózium keretében*

*Prof. Pavel Vondruška, Dr. Jan Hraběta, Doc. Jaroslav Vozáb hozzászólásai
vezetik be a nézőt a problematikába.*

Bemutató: 1969. április 17., Prága, Malostranská beseda

Cimrman
Svěrák / Smoljak
Vendéglő a tisztáson
Operett
(Részlet a darabból)

Személyek:

Vendéglős

Gróf (Ferdinand von Zeppelin)

Rab (Kulhánek)

[Előzmény: a Vendéglős emberkerülő nagyapjától örökölte a vendéglőt, mely egy embernemjárta erdő közepén áll. Két évtized óta egyetlen vendége van, régi barátja Ludvík, aki gyakorlatilag nála lakik. Az egyetlen más, emberre utaló dolog, ami érzékelhető, a fölöttük rendszeresen áthaladó együlékes Zeppelin. Ezt a Vendéglős a darab elején némi élcélődés után véletlenül lelövi. A csak enyhe balesetet szenvedő utas Zeppelin grófként mutatkozik be. Mivel a Vendéglős azzal hitegeti, hogy van egy szép unokája, Růženka, aki „a városba ment, hogy egy kis sáfrányt és gyömbért szerezzen be”, a gróf ott marad a vendéglőben. Eltelt egy hónap, a gróf már távozni készül, mikor egy Rab bújik elő egy titkos alagútból. A rab, akit Kulháneknek hívnak, állítólag ártatlanul ült húsz évet egy Göcs Miklós nevű csempész helyett. Ugyanis a Rab egy mezőn felvett egy biciklicsengőt, amit nála a csendőrök megtaláltak, s mivel nem tudott magyarázatot adni, honnan szerezte, Göcscsel azonosították. A Rab a húsz év alatt alagutat ásott, és bár már csak egy nap hiányzott a büntetéséből, de hogy munkája ne vesszen kárba, kijött a börtönből az alagúton át, amelyik éppen a Vendéglőbe vezetett. A Gróf és a Rab versengeni kezdenek – a még mindig távollévő Růženkáért.]

RAB: Nincs neki! Semmi olyasmije nincs neki!

GRÓF: Ugyan kérem, hiszen nő!

RAB: Ő egy angyali lény!

GRÓF: Mondok én magának valamit...

RAB: Ne mondjon semmit. Öntől semmit nem akarok hallani. *(Mindketten hallgatnak.)*

VENDÉGLŐS *(bejön)*: Ez tetszik nekem! Amikor a vendéglőben élénkség van. Miről folyik a szó uraim?

(A gróf a vendéglős fülébe súg valamit)

VENDÉGLŐS: A gróf úrnak, természetesen igaza van, Kulhánek úr. Az én unokámnak mindene megvan, aminek lennie kell.

RAB: Nem! Neki semmi olyasmije nincs!

[...]

GRÓF: Ide figyeljen, barátom, mondok én magának valamit. Ez a nő nem magának való. Ez egy olyan

nő, akinek férfire van szüksége, érti? Egy férfire..., amilyen én vagyok. Ezenkívül, nem akartam magának mondani, hogy ne gondolja, dicsekszem, de levelet is írt nekem.

RAB: Micsoda?

GRÓF: Igen, minden világos, engem szeret.

RAB: (*Strauss Denevérjéből énekli:*)

Nevetséges, ha-ha-ha...

ez a dolog, ha-ha-ha

megbocsásson, ha-ha-ha,

hogy kinevetem, ha-ha-ha-ha-ha.

GRÓF: Majd elmegy a kedve a nevetéstől! Idehallgasson! (*Előhúz egy levelet, és felolvassa:*) Hőn szeretett grófom! Mikor visszatértem a városból, ahová egy kis sáfrányért és gyömbérért mentem – a cafka! – akkor én, „az én gondos kis leánykám”, itt Önt megpillantottam. Boldog vagyok, hogy balonjából elillant a gáz. Nagypapa rendes, idővel majd találunk valamilyen sűrűséget, ahová majd bemászunk. Csak rendeljen minél több sört. Van raktáron finom pácolt halam, sajtom és uborkám. Virsli jön hamarosan. Az Ön vágyakozó Rűzája.

RAB: Nem hiszem! Ezt nem írhatta ő!

GRÓF: Hogyhogy nem hiszi, maga dobta ki nekem az ablakon.

RAB: Valaki jól átejtette, gróf úr. Hallgassa csak, milyen titkos üzenetet küldött nekem Rűzenka (*olvas:*) Hőn szeretett Kulhánek! Mikor visszatértem a városból, ahová egy kis sáfrányért és gyömbérért mentem, akkor én, „az én gondos kis leánykám”, itt megpillantottam nemcsak azt a disznó grófot, hanem Önt is, én csíkos ruhájú boldogságom. És most figyelje, milyen nemes gondolkodású: Nem számít nekem, hogy nincs pénze. Kérhet kölcsön a gróftól. Annak a szoknyavadásznak biztos sok pénze van. Miközben maga egészen más, maga nem gondol semmiféle disznóságra. Az Ön odaadó Rűzenkája. Na, ehhez mit szól?

GRÓF: Hogy nem kölcsönzők magának.

RAB: Nem is kérem erre. Ön mondta: Na, és most egyen, igyon, én majd fizetem, ne keresse magát.

GRÓF: Én?

RAB: Igen, Ön.

GRÓF: (*„Nevetséges ha-ha-ha” énekli ugyanúgy, mint előbb a Rab*)

Még hogy én ezt mondtam?

RAB: Igen, ezt mondta.

GRÓF: Én???

RAB: Igen.

GRÓF: Hát, lehetséges.

RAB: Na, látja.

GRÓF: Igenám, csakhogy nem magának mondtam. [...]

VENDÉGLŐS (*odaül hozzájuk*):

Uraim, uraim, vegyenek példát rólam. Egyszer én is így bementem egy vendéglőbe, és az egyik vendég azt mondja: Fizetek magának. És fizetett. Egy másik alkalommal újra bemegyek, és az a vendég már messziről kiabál: Ma neem! És látja...

GRÓF: Nem fizetett, ugye?

VENDÉGLŐS: Ne haragudjon, ez mégsem járja. Ön ott sem volt, honnét tudhatja, mit mondott? Ez udvariatlanság, ez a, ha valaki valami érdekeset mesél, és a legérdekesebbet szegény a végére hagyja, és akkor valaki előtte kikottyantja.

RAB: És mi lett a vége, vendéglős úr?

VENDÉGLŐS: Mi lett a vége. Hát az meg... de hát most már úgysem lenne olyan érdekes, mikor a gróf már jelezte.

RAB: De azért csak mesélje el.

VENDÉGLŐS: Röviden szólva, a csendőr fülön csípte, és bevitte.

GRÓF: Hogyan? Kicsodát?

VENDÉGLŐS: Na, látja. Ha figyelt volna és nem szól bele, akkor most tudná, miről volt szó.
(*Diadalmasan feláll, és elmegy.*)

GRÓF: Nahát, ebből elegendem van. Ki a hülye itt tulajdonképpen? (*A Rab sűg valamit Ludvíknak*)
Mi a csudát sugdosnak?

RAB: Ugyan már, ez az úr itt azt mondta nekem... de én azt mondtam neki, hogy inkább ne avatkozzon bele.

GRÓF: De mit mondott?

RAB: Nem is tudom, nem törődöm vele.

GRÓF: Várjon csak, engem érdekel, mit mondott?

RAB: Egészében semmit.

GRÓF: Semmit, semmit! Ismerem én az ilyesmit. Itt koslat, bámul, mint aki háromig sem tud számolni, aztán áskálódik. Egy ilyen kibic. De majd ráfázik egyszer. Majd valaki egyszer jól a fejcskájébe nyomja a kalapját (*megcsinálja*). Ez lenne az első. És most hogy tisztázódjon közöttünk. Růža engem szeret. Akarom őt. És ha meglátom magát, hogy körülötte forgolódik, hogy ajánlatokat tesz neki, vagy még merészelné...

RAB: Nincs neki! Semmi olyasmije nincs neki!

GRÓF: Nincs neki, nincs neki. Hiszen még nem is látta.

RAB: Én láttam őt. Maga nem látta. Ő szellő a fák koronájában. Hegyi patakocská. Harmatcsepp a fűszálakon. Ő egy...

GRÓF: Nyavalyát. Majd figyelje meg, ha a maga harmatcseppjének a seggére verek, mekkorát fog ugrani. (*A Rab sírós hangon érthetetlenül motyog valamit.*)

GRÓF: Micsoda?

(*A Rab – újra*)

GRÓF: Ne dobogjon a lábcskájával, mert nem hallom!

(*A Rab – újra*)

GRÓF: Hogy nem kap enni, az a baj?

(*Ezúttal a Rab hüppögve tényleg mond valami hasonlót.*)

GRÓF: Vagy úgy, hogy párbaj, hogy kihív engem! Hát miért nem ezzel kezdte. És mivel fogunk verekedni, Kulhánek úr?

(*A Rab zokog.*)

GRÓF: Kardocskával?

(*A Rab tovább zokog.*)

Pisztolykával? Van az is. Mindjárt hozom. Ne sírjon. Reggel felkelünk, szépen megmosakodunk, aztán belevágunk. De nehogy papizzon valamit. Mert a hasába fogok löni, és azt éhgyomorral kell. Különben nagyon fájna. – Puff! (Belebök a hasába). És most jó éjszakát! Alukáljon jól! (*Kimegy*)

RAB: (*E. Künnecke Unokaifér Bataviából című operettből*² a „Jó éjszakát, én kedvesem” című áriát énekli, az ismétlés playback-ről megy.)

Vándorlok szegényen hegyen-völgyen,
csavargó vagyok csupán,
jó éjt, leányka, te drága, kedves.
Fagy dermesszen vagy eső verjen,
megyek a sötét éjen át,
jó éjt, leányka, te drága, kedves.
Valaha a boldogság rám nevetett,
de eltűnt, magány szakadt reám.
Megyek, hová a sors vezet.

(Lemegy a függöny, és hangfelvételtől O. Nedbal Lengyel vér című operettjéből³ szól a „Huszonegy” című szám. Ezalatt a függöny mögött Ludvik helyét egy ugyanúgy öltözött és maszkírozott színész foglalja el. Az arcát a biztonság kedvéért a „fejecskéjébe nyomott kalap” eltakarja. Amikor a függöny felmegy, a többiek a felvétellel együtt részegen énekelnek.)

GRÓF: Csendet! Be akarok jelteni valamit. Az éjjel gondolkodtam a párbajunkról.

VENDÉGLŐS: Ragyogó! A gróf gondolkodott!

GRÓF: Na, várjanak, ez még nem minden. Az éjjel gondolkodtam a párbajunkról, és elhatároztam, hogy Kulhánek úr nyugodtan ehet.

VENDÉGLŐS: Ragyogó!

RAB: Ragyogó! Růženka! *(Minden Růženka! kiáltás után a vendéglős felemelkedik, és karjára nő ruhaujjat húzva, kidugja azt az ablakon; később már le sem veszi.)* Růženka! Nem lő le a gróf.

GRÓF: Nem lövöm hasba.

RAB: Ragyogó! Růženka! A gróf nem lő hasba.

GRÓF: Inkább fejbe lövöm.

RAB: Ragyogó! Růženka! A gróf inkább fejbe lő.

VENDÉGLŐS *(ezúttal nem dugja ki a kezét)*: Na várjon csak, én a maga helyébe annyira nem örülnék. Most eget-földet megígér, aztán mégiscsak a hasába lő majd.

GRÓF: Amit Ferdinand von Zeppelin gróf megígér, az áll. Fejbe fogom löni. Růženka! Megígérem, hogy a fejébe lövök. Hogy miért lövök a fejébe? Mert jó ember vagyok. Kulhánek, gyere ide. Igyuk meg a pertu-t. *(A vendéglős a női ruhaujjban elveszi Kulhánek korsóját, és iszik helyette.)* Mától fogva sitiesnek foglalj hívní.

RAB: Růženka! *(A vendéglős tévedésből a kezét a korsóval együtt dugja ki, majd elrejtí, hogy Kulhánek kezét tudjon neki csókolni.)*

GRÓF: Akkor haverok vagyunk?

RAB: Igen.

VENDÉGLŐS: Uraim, vegyenek példát rólam. Egyszer... mentem. Folyvást csak mentem. Na, és látják, máskor pedig, például ma – alig állok. *(Leroskad a padra.)*

RAB: Růženka!

VENDÉGLŐS *(nem akarózik neki felállni)*: Hagyja már békén azt a lányt!

RAB: Jó, jó de, muszáj neki mondanom valamit!

VENDÉGLŐS: Růženkának mára már elege van!

GRÓF: Hát akkor jól elszórakoztunk, és most munkára fel. Vendéglős, hozd a pisztolyaimat. Ott van a hátizsákomban.

VENDÉGLŐS *(részegen)*: Ugyan már, gróf úr... hagyja... hagyja... nem akarja ezt meggondolni? Nézze csak, maga elrepül, mint egy madár, és ha Kulhánek urat itt nekem hasba lövi...

GRÓF: ...fejbe.

VENDÉGLŐS: ...fejbe, akkor ki marad itt nekem?

GRÓF: Az engem nem érdekel. Egyszer már megegyeztünk... sities! Megegyeztünk?

RAB: Megegyeztünk.

GRÓF: Akkor lesz párbaj.

VENDÉGLŐS: Rendben, de előbb fizessen. Késpénzben!

GRÓF: Sajnos nincs nálam a megfelelő összeg, de tudok áruban fizetni. *(Kimegy)*

VENDÉGLŐS *(Kulháneknek)*: Nem tűnik ez magának... *(Kulhánek azonban alszik, így Ludvikhoz fordul)* Nem tűnik ez neked... *(aztán legyint, hogy tőle úgysem kap feleletet.)* Nem tűnik ez nekem furcsának? Gróf, és áruval akar fizetni, mint valami handlé!

RAB *(felemeli a fejét)*: Růženka!

VENDÉGLŐS: Kuss már megint!

GRÓF *(visszajön a hátizsákkal)*: Nagyon ritka áru. Lengyelországban arannyal fizetnek érte.

(Egy biciklicsengőt vesz elő.) Itt a minta. Próbálja ki.

(A vendéglős csönget.)

RAB (*felugrik*): Kulhánek, 21-es szám!

VENDÉGLŐS: És én itt mit csináljak ezzel?

GRÓF: Az ilyen csengő nem vész el.

VENDÉGLŐS: Nem mondom, hogy elveszne. De mit csináljak én egy zsák csengővel itt az erdőben?

RAB (*elveszi a csengőt, és figyelmesen megcsöngeti*): Ezeket szállítja?

GRÓF: Igen.

RAB: Léghajóval?

GRÓF: Igen.

RAB: Göcs! Miklós Göcs!

VENDÉGLŐS: A csempész Göcs? Más néven Giliszta?

RAB: És én miatta szenvedtem húsz éven át ártatlanul.

GRÓF: A gutába! Lelepleztek.

LUDVÍK (*kezd felemelkedni, az izületei ropognak, csikorognak*): Giliszta, megállni! Trachta, a detektív vagyok. Húsz éve várok magára, és végre kivártam. Mehetünk! (*Zene a Lengyel vérből. Ludvík vállon fogja a hamis grófot és mindketten elmennek.*)

VENDÉGLŐS: Nahát, Kulhánek úr. Vegyen példát ... saját magáról. Becsületes ember volt mindig? Igen. Leülte becsületesen a húsz évet? Igen. Na látja, a becsületesség mindig kifizetődik.

RAB: Mit gondol, Růženka ezt látta?

VENDÉGLŐS: Ja, már éppen mondani akartam magának: az én gondos kis leánykám elment a városba, hogy egy kis sáfrányt és gyömbért szerezzen be.

RAB: Nem baj, majd megvárom.

(A vendéglős leülteti ugyanarra a helyre, ahol eddig Ludvík ült.)

VENDÉGLŐS: Nem csodálkozom magán. Tudja, ezek a mi cseh lányaink...

(Visszajön Ludvík a gróffal, és a vendéglőssel együtt elkezdik énekelni az „Azok a cseh leánykák” kezdetű dalt R. Piskáček Serafin kisasszony gyöngyei⁴ című operettből.)

Azok a cseh leánykák,
ki ne szeretné őket?
Ily hűséges honleányok
máshol nem teremnek.
Arcuk mint a nyíló rózsza,
a szívünket meghódítja,
aki csak rájuk tekint,
az ajkukra csókot hint.

(VÉGE)

(Forrás: Ladislav Smoljak–Zdeněk Svěrák: *Divadlo Járy Cimrmana. Praha, Melantrich, 1987, 118–124. oldal.* Fordította: Heé Veronika.)

4. Gyilkosság a szalonkocsiban

A Mester első bűnügyi darabját a Jára Cimrman Színházban előadássorozat egészíti ki a szerző kriminalisztikai tevékenységéről
 Dr. Zd. Svěrák, Prof. Miloň Čepelka, prof. Pavel Vondruška, Ing. Václav Kotek,
 Doc. Jaroslav Vozáb hozzászólásaiból
 (Részletek a bevezető előadásokból)
 Bemutató: 1970. május 14., Prága, Malostranská beseda

Lesz-e szobra Prágában Cimrmannak?

Dr. Zdeněk Svěrák:

Tisztelt barátaim, ma azért gyűltünk össze, hogy megismerkedjünk a hatalmas cseh génusz, Jára Cimrman kriminalisztikai tevékenységével.

De először is, mint a Cimrman-szobor bizottság elnöke tájékoztassam önöket, hogy is áll ez az ügy.

A szoborállítás ötlete dr. Bičíktől indult ki. Dr. Bičík, aki a Kisoldalon (Malá Strana) született, már húsz éve kitartóan gyözködi a hivatalokat, hogy a különben szépen kivitelezett Kisoldali térről valami hiányzik. Egy napon két képeslap jött a bizottságunk ülésére. Az egyik régi volt, még abból az időből, amikor a téren Radecky marsall szobra állt. A másik mai. A két kép tüzetes összehasonlítása után igazat kellett adnunk dr. Bičíknek: a második fotón a térről tényleg hiányzik valami. A szobor.

Radecky marsallnak, a Habsburgok e támogatójának szobra helyére Jára Cimrman szobrát állítani, aki a Habsburgokat soha semmivel nem támogatta, teljesen logikusnak tűnt számunkra. De a gondolat realizálásának folyamán elképzelhetetlen nehézségek támadtak. Legelőször is a szobor anyaga. Mint ismeretes, mikor Jára Cimrman legutószor elhagyta Prágát, és Bohnicében barátjától, Trefnýtől búcsúzott, szó szerint ezt mondta: „Trefný, ha majd egyszer Prága szobrot akar állítani nekem, az fehér márvány legyen. Fehérben jobban tudok majd ellenállni a galamboknak.”

Miután a mi cimrmanológiai társaságunknak ilyen értékes anyagból készült szobor finanszírozására nincsenek meg az anyagi eszközei, szövetségeseket kerestünk. A *Ló, az ember barátja* című folyóirat szívesen megajándékozna Prága városát egy ló szobrával. Ez a gondolat több mint dicséretes. Hiszen csak nézzék végig a prágai szobrokat. A haza melyik nagyja ül lovon? Szent Vencel és Szent György. De ők szentek voltak. Aztán még Jan Žižka. Különben Palacký széken ül, Jungmann széken ül, Jirásek egy fatörzsön, Božena Němcovát és Mánest pedig a szobrászok teljes nyugalommal állni hagyták.

Elhatároztuk tehát, hogy Cimrmannak lovasszobra lesz. Társaságunk gyalogos frakciójának ellenvetését, hogy a lovasszobor eszmeileg téves alapokon nyugszik, mivel Cimrman lovon sohasem ült, sőt félt a lovaktól, visszautasítottuk. A többség úgy gondolja, hogy a ló ebben az esetben a művészi szabadság elfogadható normájához tartozik. És ezt a gyalogos frakciónak készséggel el kellett ismernie. A kétnégyes talapzaton álló lovasszobor azonban más akadályba ütközött: a villamosvezetékbe. Prága főváros közlekedési vállalata – név szerint meg fogom őt nevezni: a helyettes, Kudrna mérnök – a villamosvezeték átépítéséről hallani sem akart.

És itt jött Dr. Bičík egy zseniális kompromisszumos megoldással. Arra, hogy Jára Cimrman lovon ülhessen, de mégse haladjon meg a villamosvezeték szintjét, dr. Bičík az ún. Gázló variánst javasolja. A szobor Cimrmant aközben ábrázolná, amint éppen egy vízfolyáson gázol át, miközben a ló mellig a talapzatba süllyedne, tehát tulajdonképpen mint mellszobor lenne elképzelve. Ezzel a javaslattal viszont a *Ló, az ember barátja* társaság nem értett egyet, mert nem tudtak szabadulni attól a benyomástól, hogy az állat fuldoklik. Ezért azt javasolták, hogy Cimrman ne üljön a lovon, hanem csak vezesse, így a szoboregyüttes magassága jelentősen mérséklődik. Ez ugyan első pillantásra kedvezőnek tűnt, de a valóságban így Cimrmant a ló északi oldalról teljesen eltakarná.

El kellett hát vetnünk azt a helyet, ahol eredetileg Radecky marsall szobra állt (vagyis a villamosmegálló szigetét), és a villamospályán kívüli helyet kellett keresnünk. Meg is találtuk valamivel feljebb, ott ahol az autóparkoló van. Landa úrnak, a parkolóőrnek nincs a javaslatunk ellen semmi kifogás.

sa, de a dologban nem mer egyedül dönteni. Így az egész dolgot még végig kell tárgyalnunk a váltótársával, dr. Brabecceel is.

Cimrman kriminalista karrierjének küszöbén

És most térjünk át a valódi témákra, vagyis Cimrman kriminalisztikai tevékenységére. Erich Fiedler (aki nem egyetemi, csak középiskolai tanár), tehát Fiedler tanár nemrégén megjelent könyvében (nem is annyira könyv, mint inkább brosúra, vagyis füzet), tehát röpiratában, melynek címe „Cimrman – dilettáns vagy szakember?” a 428. oldalon azt állítja, hogy Cimrmannak a kriminalisztika terén nincs korunk számára mondanivalója. Szívesen emlékeztetnénk a bécsi kollégát, hogy hasonló módon bagatellizálta Cimrman drámaírói tevékenységét is, pedig manapság a világon már sikerrel játsszák Cimrman négy darabját. A körülmények véletlen összeesése folytán éppen ebben a színházban.

A kriminalisztikai tevékenységhez a Mester, ahogy már az lenni szokott, kerülőúton, mintegy akarat ellenére jutott el. A század elején Cimrman a gyári berendezések könnyebbé tételével foglalkozott, melyeket akkoriban főleg nehéz tölgyfából készítettek. Ebben a véletlen segítette. Ausztráliában tett előadói körútja során a Melbourne-i körzetben egy élőlényt fedezett fel, amely fára alkalmazva, csodálatraméltó kitartásával hihetetlen eredményeket produkált. Ez a szű volt. Cimrman az ausztrál kormánnyal csereszereződést kötött. Az ausztrálok kötelezték magukat, hogy Ausztriába exportálnak másfél ezer nemesített fajtát az Európában akkor még teljesen ismeretlen bogárból, a cseh nyúlért cserébe. Ez aztán Ausztráliában teljesen jól meghonosodott.

Az új technológiával Cimrman ragyogó eredményeket ért el. [...]

Látszólag ez a szűval való epizód a kriminalisztika területével nem függ össze. Hosszú ideig Cimrman sem sejtett ilyen összefüggést. Azonban 1889. november 23-án a vasúti híd faszerkezete Linznél hirtelen a habzó Duna vizébe omlott. A Ringhoffer cég 02 sz. üzemének fa részlege, amelyik Cimrman a hídszerkezet könnyebbé tételének feladatával megbízta, a Mestert beperelte. Cimrman a bíróságon azzal védekezett, hogy a technológiai eljárást nem tartották be. És meg is nevezte a szerencsétlenség valódi okozóját, Herzig építészvezetőt, aki elfelejtette a könnyítő folyamatot időben megállítani. Cimrman biztonsági előírásainak megfelelően Herzignek kötelessége lett volna húsz nap múlva a hidat ún. családok-lécekkel felszerelni, a szaknyelven Schmeckenpfortsen-nel. Ezekbe a szűvek rendszerint 48 órán belül belegyűlnek, és átvihetők egy másik munkahelyre. A megcsontosodott osztrák bíróság azonban Cimrman fejtegetését nem érti. A szerencsétlenség betetőzéseként hírek jönnek az egész országból, hogy szerkezetkönnyítő munkák indultak anélkül, hogy megrendelték volna őket. A kegyetlen osztrák bíróság ítélete könyörtelen. Cimrmanra a salzburgi börtönerőd nehéz ajtaja rácsukódott teljes két évre.

Ott kezdődött az a merész felívelés, mely Cimrman először kriminális, majd kriminalisztikai karrierjét jellemzi.

A főhercegi ékszer elrablása

Miloň Čepelka professzor:

A börtöntartózkodása leteltével Cimrman hű maradt a kriminalisztikai területhez. Rögtön kiszabadulása után belépett a bécsi „négyes” Előhívó részlegébe, mint a fotólaboratórium asszisztense. Ebben az időben olyan esemény történt, amely szolgálati előre haladásának váratlan felgyorsulását eredményezte.

1913-ban Bécset egy rendkívül merész rablás kavarta fel. Ferenc Ferdinánd d'Estének, a trónörökösnek ötvenedik születésnapja alkalmából a bécsi kereskedelmi kamara egy 6000 arany értékű arany óraláncot kívánt ajándékozni. Mai szemmel ugyan megfontolatlanak tűnik ennyi pénzt áldozni egy emberre, akinek mindössze egy év volt hátra az életéből, de ne felejtjük el, hogy akkor még a szarajevói látogatás tervéről senki nem tudott.

Az óraláncot a Straka és fia nevű aranyműves cég készítette el, és engedélyt kapott arra is, hogy az

ékszert egy hétre a kirakatában kiállítsa. Annak ellenére, hogy a kirakatot a jól összeszokott Ječný–Ziegler rendőrpáros biztosította, a rablás sikerült.

Az egész akció két fiáker, kétségtelenül megtervezett összeütközésével kezdődött. A Ječný–Ziegler titkosrendőr párosnak nem állt érdekében, hogy az őrzött objektum előtt csődület keletkezzék, ezért a kíváncsiskodókat szétoszlatták azzal, hogy Ziegler ezt kiáltotta: „Oszoljanak!”, Ječný pedig: „Ne tömörüljenek!”. Ehhez még hozzászólt Klaus és Bernard, a Szent István-templom két nagyharangja, és ebben a zajba teljesen beleolvadt az üvegvágó sercenése, amivel az elkövető szédületes ügyességgel nyílást vágott a kirakat üvegén. Aztán az óralánccal gyorsan eltűnt.

Jára Cimrman laboráns az eset először nem érdekelte. Habsburg-ellenes érzelmeinek az óralánc-tolvaj huszárvágása bizonyos értelemben imponált. De csak addig a percig, mikor a főherceg Konopištěből telefonált, hogy az óralánccal jótékony célokra kívánta felajánlani. Mikor a sajtóban megjelent a felhívás, hogy az elkövető a zsákmányát küldje a Szent Barbara gyermekmenhely címére, Cimrman kívárt. Mikor belátta, hogy a felhívás hatását tévesztette, azonnal bekapcsolódott az ügybe.

Kövessük az ő eljárását szemben az osztrák biztonsági apparátusával.

Miközben a rothadó monarchia tehetetlen rendőri gépezete a gyanús személyek kartotékjaiban való keresgéléssel vesztegette az időt, Cimrman máshonnan látott neki. Az ő kiinduló okoskodása egyszerű volt: Kiket tartalmaznak a rendőrségi kartotékok? Azokat a bűnözőket, akiket már tetten értek. De hát ezek az elkövetők valóban szakmájuk ászai?

„Milyen ász az – mondja Cimrman –, amelyik hagyja magát elfogni? A kartotékokban csak másod-, harmadrendű bűnöző elemek vannak. Az elsőrendű tekintélyeket a rendőrségi kartotékok nem tartalmazzák. De hát akkor ezek nevei hol találhatók, hol vannak archiválva. Azt kérdik, hol? Hát az osztálynaplókban. Már az iskolapadban megmutatkozik, ki az akasztófára való.”

És így, miközben a rendőrügynökök sokasága esztelenül tapogatja a kétszázharminc bécsi fiákeres koponyáját, hogy megtalálja azt a duzzanatot, amelyik bizonyíthatná, melyik két fiáker ütközött össze az ékszerész kirakata előtt, Cimrman, a magányos amatőr az osztálynaplók megsárgult lapjait lapozgatja.

Mivel az elkövető nem akármilyen nyílást vágott az üvegbe, hanem szabályos négyzetet, amilyent naponta szokott vagdosni, ezért Cimrman figyelme csak az üvegezőkre irányult. A koncessziós hivatalban kiírta a neveket, utána nézte meg az osztálynaplókban, hogy az üvegezők hogy viselkedtek az iskolában. Tizennégy napi keresés után két gyanús személy került előtérbe: Josef Zeithammel és Josef Rolný. Nézzük előbb a Josef Rolnýról szóló bejegyzéseket:

III. osztály

Október: Rendszeresen elfelejti a szivacsot.

December: Számtanórán négyzeteket (sic !) rajzol, és még szemtelenül be is ismeri.

Február: Szándékosan egy részeg szeméthordót csalt az osztályterembe.

Április: Fojtogatta Wiednert.

Május: Fojtogatta Zelenkát.

IV. osztály

Szeptember: Gúnyolódik a két számjegyű összeadás példákon.

November: Beleharapott a tanító kezébe, amikor fenyítettem.

November: Betörte az (üveg)ablakot, és még szemtelenül be is ismeri.

Január: Úgy zárta be az osztály ajtaját, hogy nem lehetett kinyitni.

Február: Úgy nyitotta ki az osztály ajtaját, hogy nem lehetett becsukni.

Március: Rendszeresen, mint máskor májusban, fojtogatta Zelenkát.

És mit mond az osztálynapló Josef Zeithammelről:

III. osztály

Szeptember: Töpreng.

Október: Töpreng.

Február: Benzint hozott az iskolába.

Március: Töpreng.

Április: Gyufát hozott az iskolába.

Május: Rávette Kuncot, hogy másnap ne menjen az iskolába.

Az osztálynapló további oldalai megégetek.

Mindenkinek világos talán, hogy ilyen fiúkból nehezen válhattak jó üvegezők. És mialatt a rendőrkapitányságon már negyedik napja folyik Kreuzmann harangozó kihallgatása, és teszik fel neki végeláthatatlanul ugyanazt az értelmetlen kérdést, hogy a végzetes napon miért harangozott olyan hangosan, Cimrman a Mozart utcán lépdel a 7-es szám felé, hogy nyakon csípje Zeithammelt. De ott csak a feleségét találta, akitől megtudta, hogy a férje legutoljára a prágai Nemzeti Színház építkezésén dolgozott, de 1881 óta, amikor a színház kiégett, ismeretlen helyen tartózkodik. Az utolsó képeslapon, amelyet a feleségének küldött, olyasmit írt, amit az nem értett: „Ez az én átkozott vesszőparipám! De majd a csehek, ahogy ismerem őket, gyorsan összekuporgatják az újra valót.”⁵

Amint tehát Cimrman meggyőződött arról, hogy Zeithammel lelkiismeretét más bűn terheli, már biztosra ment. Josef Rolnýhoz. Néhány jól megválasztott kérdés után Rolný belátta, nincs értelme tagadni, és tettét szemtelenül beismerte.

Akkor a bécsi rendőrfőnök ezekkel a szavakkal fogott kezét Cimrmannal: „Nem volt rossz.” És ez akkor bűnügyi körökben azért jelentett valamit. Azonnali hatállyal, tekintet nélkül a szolgálati éveire áthelyezte Cimrman az Előhívó részlegből a Fixírozóba.

[...]

Forradalom a néma filmben

Dr. Jaroslav Vozáb:

Az én feladatom, hogy Cimrmannak a bűnügyi film fejlődéséhez való hozzájárulását értékeljem. Mivel ebben az összefüggésben lehetetlen szó nélkül hagyni Cimrman jelentőségét az egyetemes filmművészet szempontjából, rövid kitérőt teszek az általánosabb kérdésekre.

A svéd íróról, August Strindbergről olvasható, hogy egyszer rajtakapták, amint pipájából a füstöt egy vízzel teli lavórbá eregette, így akarván kipróbálni, nem lehetséges-e ezen az úton aranyat nyerni. Erre mi azt mondjuk: Lám, milyen hóbortos ötlet születhet egy ilyen zseniális agyban. Pedig nem helyesebb-e így szólani: Nem Strindberg volt az, aki kísérletileg bebizonyította, hogy a dohányfüst vízbeeresztésével arany nem keletkezik? Valakinek ugyanis ki kellett próbálnia! Valakinek végig kellett járnia az emberi megismerés zsákutcáját, hogy ezt mondhassa a világnak: Barátaim, erre ne!

Elmondható, hogy a zsákutcák valódi úttörője Jára Cimrman volt. Legalábbis, ami a filmművészet területét illeti, ez teljes mértékben igaz. Figyelemre méltó azonban, hogy e területen is megelőzte a korát. Már 1883-ban, tehát teljes 12 évvel azelőtt, hogy a Lumière testvérek Párizsban megnyitották volna az első mozit, Cimrman levelet írt Barrande-nak,⁶ a francia geológus-paleontológusnak, és azt javasolta neki, hogy közösen alapítsák meg a Barrandovot. A projekt azonban nem jött létre.

Évek múltán Cimrman Bécsben meglátta az első némafilmeket, és teljesen elragadták. Rögtön barátságot kötött Mojmir Frídaival, a padláskutatóval,⁷ aki különféle padlásokon talált alkatrészekből vitetűgépet szerkesztett. Majd a bécsi „Práter” kulturális és pihenőparkban⁸ megalapították a „Vrchlický”⁹ vitetűtársaságot, ugyanis Frída többek közt a költő unokatestvére volt.

„A filmművészet jelenlegi állapota nem kielégítő”, állapítja meg hamarosan a filmteoretikus Cimrman. Esztétikai érzékét elsősorban a néma jelenetek és a feliratos dialógusok váltakozása bántot-

ta: „Amit vetítünk, az fattyú,” tört ki ingerülten egy napon Frídával beszélgetve. „Vagy képek, vagy feliratok, válassz”. Frída a képek mellett volt, míg Cimrman a feliratokat preferálta. A két barát haraggal vált el, a közös filmtáron úgy osztoztak, hogy Cimrman kivágta a filmekből az összes ablakocskát a feliratokkal, és Frídának hagyta a maradékot.

A Práterben így két sajátos mozi keletkezett. Frída hamarosan tönkrement. A közönség a képekben feliratok nélkül képtelen volt orientálódni.

Másképp alakult a kinematográfus Jára Cimrman sorsa. Hogy a helyzetet jobban megértsük, bemutattunk néhány szemelvényt Cimrman eredeti repertoárjából.

A becses felvételnek, mely „A lerázhatatlan detektív” címet viselte, csupán a forgatókönyve maradt fenn. Kérem Čepelka, Svěrák és Vondruška kollégát, hogy ezt velem együtt felolvassák.

Vozáb: Hívni tetszett, kérem?

Svěrák: Nem.

Čepelka: A következő napon.

Vozáb: Hívni tetszett, kérem?

Svěrák: Nem.

Čepelka: Teltek a napok.

Vozáb: Hívni tetszett, kérem?

Svěrák: Nem.

Čepelka: Évek múltán.

Svěrák: Nem.

Vozáb: Kolléga úr, még nem!

Svěrák: Ja, bocsánat.

Vozáb: Hívni tetszett, kérem?

Svěrák: Nem.

Vozáb: Köszönöm, uraim.

Vondruška (*belenéz a forgatókönyvbe*): Nekem semmi szövegem nem volt?

Vozáb: Nem.

A közönség Cimrman filmjeit vegyes érzelmekkel fogadta. A feliratok főleg cseh kópiákból lettek kivágva, így Cimrman bécsi filmszínházát főleg a cseh kisebbség látogatta, mely hálásabb volt a cseh szóért, mint a cseh képekért. De Cimrman anyagi okokból nem engedhette meg magának, hogy a németajkú nézőknek a belépést megtiltsa. A vetítés alatt a publikumban heves konfliktusok alakultak ki. A német közönség, semmit sem értvén, a csehek örömét azzal rontotta, hogy a szomorú helyeken nevettek, a vidámakon pedig rosszindulatúan sírtak. Nem csoda, ha e nemzetiségi súrlódások közepette tűz ütött ki, amely nemcsak Cimrman Práter belső faépületének, hanem egészében filmművészeti törekvéseinek a végét is jelentette. [...]

(Forrás: Ladislav Smoljak–Zdeněk Svěrák: *Divadlo Járy Cimrmana. Praha, Melantrich, 1987, 126–131., 136–138. l.*)

5. Liptákovi követ

Vezető cseh cimrmanológusok hírt adnak Cimrman időskorának tájékára vezetett útjukról és két eddig ismeretlen színdarab – A fény küldötte és A látnok – megtalálásáról

Premier: 1977. április 20., Prága, Braník
(Részletek a bevezető előadásokból)

Az első agrár pirotechnikus

Dr. Zdeněk Svěrák:

A liptákovi községi krónikában a 258. oldalon a következő, 1903-ból származó bejegyzésre bukkan-
tam:

„Idén a termés jó, különösen a rozsé. Csak a falubírónak, Fulín földbirtokosnak nem termett semmi, mégpedig az idevetődött Cimrman hibájából, akiben pedig a földbirtokos annyira bízott. Bár már többször megígérte, hogy a községet elhagyja, csak továbbra is itt tartózkodik és károkat csinál. Fulín falubírót Tanvald városa beperelte, büntetést róttak ki rá a perköltséggel egyetemben. Az történt ugyanis, hogy ez a bécsi ember [Cimrman] fejébe vette, hogy a faluban újítást fog bevezetni. A községi legelőn kísérleteket végzett a trágyának robbanószerrel történő szétteregetésére, és miután úgy ítélte, hogy a dolog sikeres, rábeszélte a birtokos urat, hogy a legszélesebb szántóföldjére hordassa ki egy nagy kupacba az összes istállótrágyát, ő azt majd egy hatalmas robbantással szétszórja. A lövedék, melyet az egész falu jelenlétében a pünkösdi ünnepek utáni napon lőttek ki, a trágyát nem hordta szét minden irányban, ahogy az ígéret szólt, hanem az egészet felemelte, és az eltűnt a levegőben. A szántóföld trágya nélkül maradt, sőt a legjobb talajréteg is eltűnt róla, a közepén pedig egy kráter keletkezett, melynek helyén ma a Šlupka halastó található.

A szemtanúk elmondása szerint a falubíró úr trágyája Tanvald Kispiacára esett le, ahol éppen az éves fehérnemű-vásár zajlott. Takácsainkon, akik a vásáron részt vettek, igencsak nyomot hagyott az esemény. Mikor hazafelé mentek, már messziről érezhető volt, hogy valami borzalmasat éltek át.

Ez az esemény nemcsak a falubíró úr számára lett tragikus, hanem egész szép cseh községünknek is, melyet Tanvaldban máig sem hívnak máshogy, csak mint „Scheissdorf”.

E helyen azonban hangsúlyozni szeretném, mekkora lépéselőnyben volt Cimrman a kortársaival szemben. Hiszen ami a krónikaíró számára veszélyes hóbotnak tűnt, az a mai nagyipari mezőgazdaságban már természetes. Mikor ma Tanvald fölött a hegyekben dübörgés hallatszik, akkor a városban mindenki tudja, hogy a liptákovi állami gazdaságban trágyáznak. A járókelők kinyitják az esernyőjüket, és senki sem izgat a dolog.

Cimrman érdeklődése a mezőgazdaság iránt nem merült ki a növénytermelésben. Néhány lappal odébb találtam egy bejegyzést, ami Cimrman állattenyésztési törekvéseinek nyomát őrzi.

Idézem: „Postahivatalunk tegnap dicső napot ért meg. A legtávolibb hely, ahonnan postánk eddig küldeményt kapott, az a brit szigetsoport volt – egy Skóciából küldött képeslap volt ez, az ottani szokásnak megfelelően bérmentesítés nélkül feladva. Tegnap viszont nem képeslap jött, hanem egy egész csomag, mégpedig Ausztráliából. Benne ugyan csak valamilyen félig döglött állat volt, mindenesetre a csomag annak bizonyítéka, hogy Liptákovunkról külföldön is tudnak. Csak az a kár, hogy címzett nem a mi őslakosaink egyike volt, hanem egy jöttment, aki gyakorlatilag már nincs is a faluban, mivel éppen egy hete tett a templomban Fulín falubíró úr előtt nyilvános fogadalmat, hogy távozását tovább már nem halogatja.”

Hogy Cimrman ausztráliai kapcsolata mögött mi rejtett, arról Weigel docens úr számol be.

Petiška: Amíg a docens úr előkészül az állatával, addig megmutatnék önöknek legalább néhány követ, melyek a jizerai masszívumra a legjellemzőbbek. Ez, barátaim, a bazalt. Itt pedig egy gyönyörű csillámpala...

Weigel: Köszönjük Petiška kollégának a közbeszólást.

Az univerzális kacsacsőrű

Jaroslav Weigel docens:

(Megjegyzés: az előadás szövege Erik St. Vajgl „Problémafelvetések feltalálókna” című 1946-ban megjelent könyvének egy fejezetére támaszkodik.)

Ausztráliában időtlen idők óta él egy furcsa állat: tojást tojik, de a kicsinyei szopnak. Tehát madár, de egyúttal emlős is. Kacsacsőrű emlősnek hívják. Cimrmannak ausztráliai tartózkodása alatt támadt az az ötlete, hogy ezt az állatot nemesíteni lehetne, és akkor megszületne az univerzális kacsacsőrű. És ez sikerült is neki. Néhány ausztráliai kutatóintézetben máig élnek Cimrman nemesített változatának az utódai. Én magam is kaptam Wayn professzortól egy fiókát – elhoztam magammal. Jindra névre hallgat, és mellesleg ez az egyetlen élő... (benéz egy terítő alá, ami ketrecet takar) Jindra! ...igen, az egyetlen Európában élő egyed, ezért ne csodálkozzanak, hogy nagyon elővigyázatos vagyok vele, óvom a fénytől, melyet a fiókák nem bírnak. Így nem fogják őt megpillantani.

Az univerzális kacsacsőrű egészen kicsi állatka, akkora mint egy ratler. Nagyon kedves, törleszkedő és intelligens. Kutyának is ki lehet képezni, ugat, őrzi a házat, el lehet küldeni az újságért, és nagyon tiszta állat. Naponta tojik egy, legfeljebb két friss tojást, melynek íze és tápértéke meghaladja a tyúktojását. Emellett ad naponta fél liter kitűnő tejet. Az eddiekből világosan kitűnik, hogy a kacsacsőrű pótolja nemcsak a tyúkot, de a tehenet, sőt még a kutyát is.

Ez azonban még nem minden. A húsa omlós és szaftos, olyan mint a kacsahús. Ezenkívül a kacsacsőrűt kétnaponta le lehet nyírni, és finom angoragyapjút ad. A bőre kiválóan alkalmas női cipő, táska és kesztyű előállítására. A bele felhasználható diétás virsli gyártására. A fogai, mint a gyöngyszemek, a divatékszer-gyártás keresett cikke. A farka vadászfegyverek tisztítására alkalmas. A hasnyálmirigyéből olyan krém készül, melynek hatása egyedülálló a pubertáskori pattanások eltüntetésére. Ezen túl bizonyított tény, hogy a pici mancsa sokkal nagyobb szerencsét hoz, mint a nyúlé.

Őnöket talán meghökkenti, hogy lehet egy ilyen kedves, szeretetre méltó kis állatot, aki odajön a hívásra, aki az ágy alatt a papucsunkkal játszik, hogy lehet egy ilyen megölni és megenni, vagy a bőréből aktatáskát csinálni. Hát itt érkezünk el ennek a nemesített változatnak újabb egyedülálló tulajdonságához. A Cimrman-féle univerzális kacsacsőrű a regeneráció képességével van felruházva. Ahogy a gyíknak visszánő a levágott farka, úgy újulnak meg nagyon gyorsan – kivéve a fejét – a kacsacsőrű levágott testrészei. Ha mondjuk vasárnap a combocskáját levágjuk rántott húsnak, egy héten belül a kacsacsőrű már újra fut. A végtagjai elvesztését eltűri, anélkül hogy szomorkodna. Úgy várja utána az új lábocskáját, ahogyan mi várjuk az új cipőt.

Mennyit tehát Cimrman univerzális kacsacsőrűjéről.

(Forrás: Ladislav Smoljak–Zdeněk Svěrák: Divadlo Járy Cimrmana. Praha, Melantrich, 1987, 282–284. l.)

Cimrman
Smoljak / Svěrák
A látnok

Dráma a forrongó múltból

Személyek:

HLAVSA, paraszt
FRANTIŠEK, egyik fia
PTÁČEK, szénbáró
HALÁL

(Gazdag parasztbirtok falusi szobája, melynek berendezését egy sütővel ellátott cserépkályha uralja)

HLAVSA: Idefigyeljen, Ptáček úr, mi látnokok, belelátunk a jövőbe, de csak jeleneteket látunk. Mondok egy példát: Tüzet látok. Egy épület ég, az emberek vödörrel szaladgálnak. Ebből meg tudom állapítani, hogy kiég a háza. Hogy a tűz martaléka lesz a hombárja vagy az istállója, megismerem a szomszédokat, akik segítenek oltani, de ez minden. Azt nem tudom megmondani, ki gyújtja fel, melyik nap fog megtörténni, hogy a biztosító fog-e fizetni érte. Sajnos az emberek éppen ezekre a dolgokra a legkíváncsibbak. Legfeljebb azt tudom megnézni, hogy viseli el maga ezt a szerencsétlenséget. De az már egy másik jelenés, azt már külön kell fizetnie. Ha azt látom, hogy egy ágon himbálózik, csak akkor tudom megmondani, hogy a biztosító nem fizet. Érti?

PTÁČEK: Igen, természetesen.

HLAVSA: Akkor az adatait. Neve?

PTÁČEK: René Ptáček.

HLAVSA: Lakhelye?

PTÁČEK: Prága.

HLAVSA: Foglalkozása?

PTÁČEK: Szénbáró.

HLAVSA: Hm, az érdekes foglalkozás lehet.

PTÁČEK: Engem szórakoztat. Öt bányám van. Három Ostravában és kettő Kladnóban.

HLAVSA: Gyerekei vannak?

PTÁČEK: Éppen miattuk vagyok itt. Van egy fiam és egy lányom. A fiam jövője miatt nem aggódom, az biztosítva van. Ő is szénbáró akar lenni, de a lányomé attól függ, hogy megy férjhez. És ebben volna szükségem a szakmai tanácsára.

HLAVSA: Akkor gyorsan mondja, mi bántja, aztán ha kinyitottam, akkor már ne beszéljen, mert gyorsan ki kell húznom belőle, amíg forró. Meg aztán ma éppen nem vagyok valami jól. Minden tagom fáj, ezért kérem, csak röviden, világosan.

PTÁČEK: Terezkának két kérője van. Mindkettő tetszik neki, és nem tud dönteni. Mi a feleségemmel szeretnék tanácsot adni neki. Csak hát tudja – felnőtt emberek vagyunk, magával nyíltan beszélhetek – ezek a fiatalok a valóságban igazán csak a nászéjszakán ismerik meg egymást. Akkor pedig már késő. Már van a családban egy ilyen tragédia. A nővérem hozzáment Mazavkához...

HLAVSA: Az aztán tragédia. Mikor a férj iszik...

PTÁČEK: Nem, doktor Mazavka absztinens. De még így is: mikor a nővérem megismerkedett vele, látta, hogy rendes, jóvágású, egészséges fiatalember. Aztán eljött a pillanat, amikor először feküdtek be a házastársi ágyba. És akkor a nővérem felfedezte, hogy nem tudnak együtt aludni. Egyszer direkt meghívott minket, hogy mi is meggyőződjünk róla, és valóban, gazduram, mondhatom magának, az az ember úgy horkolt, hogy ilyet még életemben nem hallottam. Nem lehetett vele egy szobában aludni.

HLAVSA: És mi van azzal a két kérővel? Azok is horkolnak?

PTÁČEK: Hát épp ez az. Terezka, mint rendes kislány, ezt nyilvánvalóan nem tudhatja. Ezért elhatároztuk, hogy mi magunk járunk a végére. Mindig, mikor eljönnek Terezkához...

HLAVSA: Mindkettő együtt jön?

PTÁČEK: Ja. Amíg Terezka nem dönt, addig járnak mindketten. Adunk nekik enni, aztán utána rögtön: uraim, itt van két heverő, szundítsanak egy kicsit... a feleségem felveri nekik a párnát, de ők, a gazfickók, mintha sejténének valamit, azért sem fekszenek le. Tehát ha megnézné nekünk, melyikkel lesz Terezka boldog?

HLAVSA: Jó, hát belekukkantok. De ez két jelenés, kétszer annyiba fog kerülni.

PTÁČEK: Persze, úgysem tudom, mit csináljak a pénzemmel.

HLAVSA (*egy széket állít a sütőhöz*): Melyiket nézzem meg először?

PTÁČEK: Talán a Daněk urat. Vagy mindegy.

HLAVSA (*kinyitja a sütőt*): Jesszus, ez szörnyű!

PTÁČEK: Horkol, ugye! Hát gondoltam én is.

HLAVSA: Dehogy. Olyan borzalmasan hasogat a hátam. Hogy miért ennyire éppen ma?

FRANTIŠEK (*kinyitja az ajtót*): Apuka, ne haragudjon, hogy zavarok, ugye nem felejtette el, hogy ma kell meghalnia?

HLAVSA: Hát persze! A fejem, a fejem! Egyáltalán nem vagyok felkészülve. Halálra elfelejtkeztem róla. Pedig annyi dolgot kell még elintéznem. Gyere, fiam, rakj a tűzre, hogy gyorsan letudjam ezt a jóslatot.

(*František leül a kályha elé, és megkotorja.*)

HLAVSA: Borotválkozni, felöltözni, erről a birtokról végrendelkezni, és akkor jön nekem maga ezekkel az udvarlókkal... (*kopogtatás hallatszik*)

HLAVSA: Tessék!

(*Belép egy városi öltözetű úr, a bal kezében aktatáska, a jobbában egy kasza.*)

HALÁL: Jó napot! Akkor hát itt vagyok.

PTÁČEK: Én csak látogatóba jöttem.

HALÁL: Rokon? (*A Halál közelít hozzá, hogy kezét rázzon vele.*)

PTÁČEK: Nem, csak kliens.

HALÁL (*így nem ad neki kezét*): És maga?

FRANTIŠEK: A fia vagyok.

HALÁL: Akkor őszinte részvétem. (*Megrázza a jobbját.*)

HLAVSA: Maga a...

HALÁL: A Halál vagyok.

HLAVSA: Kicsit korán jött, még néhány dolgot el kell intéznem.

HALÁL: Remélem, nem akarja elhalogatni. Tudja, hogy árkon-bokron át kaszával kergessem magát, az már nem nekem való.

HLAVSA: Dehogy, itt maradok. Csak épp megborotválkozom, Daněk úrnak még megnézem Ptáček urat...

PTÁČEK: Fordítva.

HLAVSA: Ja igen, Ptáček úrnak Daněk urat.

HALÁL: Csak gyorsan. Tudják, mindenki szeretné elhalogatni, de annak semmi értelme.

HLAVSA (*széket hoz*): Addig üljön le ide.

HALÁL (*beavatottan nevet*): Hlavsa úr, ezt a trükköt a ragasztóval ismerem. Csak egyszer ültem fel neki, másodszor már nem esik meg.

HLAVSA: Ez egy tisztességes szék. Nézze csak meg. (*Megtapogatja a széket*)

HALÁL (*leül*): Nem is ajánlanám. Azok is örülhettek, hogy felvakartak onnan.

HLAVSA (*leül a kályha elé, kinyitja a sütőt és belenéz*): Akkor fogjunk bele. Tudják, és legjobban sütőből szeretek jósolni, mert a teljes sötétségbe kell néznem. És a forró levegő, ami onnan kijön,

mintha a történelem szele csapná meg magukat. – Na, Daněk, gyere elő. Merre vagy? Prágában! Jé, mekkora vállalata van. Mennyi gép! Még mozdonyok is. És ott a barátja. De, Ptáček úr, nem alszik. Akkor most mit csináljunk?

PTÁČEK: Ha várnánk egy kicsit? Talán ebéd után csak ledől.

HLAVSA: Az nem megy, Ptáček úr, Halál urat nem várhatom olyan sokáig.

HALÁL: Helyes, csak semmi késleltetés.

PTÁČEK: Akkor, kérem, legalább még nézze meg a másik kérést.

HLAVSA: Hogy hívják?

PTÁČEK: Kolben úr.

HLAVSA (*megint benéz a sütőbe*): Na, mutasd magad, Kolben. Merre vagy? Prágában! És jé, mekkora vállalat. Mennyi gép. És ott a barátja.

PTÁČEK: Várjon csak. Ezt már mondta. Magának megint Daněk jött elő.

HLAVSA: Dehogyan. Ez Kolben. Még a mozdonyok is! De ez sem alszik. Nahát, nincs mit tenni.

Akkor volt Kolben és Daněk, fejenként öt korona. (*Bezárja a sütőt.*)

PTÁČEK: De a fő dolgot, Hlavsa úr, azt a horkolást, nem tudtam meg.

HLAVSA: Azért olcsóbb, különben hús koronába került volna.

HALÁL (*feláll*): Akkor kész van?

HLAVSA: Ne haragudjon, még ezt a birtokot a fiamra akarom hagyományozni.

HALÁL (*visszaül*): Csak gyorsan, kérem.

HLAVSA: Drága fiam, egész életemben robotoltam, hogy nektek, gyermekeim, jó legyen. Mint tudod, öcsédet kitanítottam szemetesnek, és neked, elsőszülöttemnek, hagyományozom a birtokot. Nem kicsi birtok. 90 másfélméről¹⁰ szántó és rét (a Halál elkezdte köszörülni a kaszáját), 10 másfélméről nyi erdő, egy halastó, 10 tehén, 3 bika, két pár ló, egy tucat disznó, számtalan baromfi. Mindez, František, mától fogva a tiéd. Ptáček úr rá a tanú.

PTÁČEK: Ha jól értettem, akkor Kolben úr vállalata ugyanolyan típusú, mint Daněk úré.

HLAVSA: Ja. – És a szalmazsákban megtalálod a pénzt arra a gőzmalomra.

PTÁČEK: És melyik vállalat a nagyobb?

HLAVSA: Egyik, mint a másik.

PTÁČEK: Teljesen egyformák?

HLAVSA: Hajszára. És a kölcsönt is a házra, František fiam, már letörlesztettem.

FRANTIŠEK: Drága apám, köszönöm az összes fáradozását, hogy egész életében kuporgatott, hogy a gyerekei ne szenvedjenek hiányt.

HLAVSA: Jól neveltem a gyerekeimet.

FRANTIŠEK: De ez a birtok, apukám, ez a nagy birtok nekem nem kell.

HLAVSA: Mit beszélsz?

FRANTIŠEK: Nem akarok gazdag lenni.

PTÁČEK: Nahát... Ilyet még nem hallottam! Méghogy nem akar gazdag lenni. Magának, fiam, elment az esze.

HLAVSA: Dehogyan. Egyszer a kemencébe szörnyen bedurrantottunk, és hihetetlen dolgokat láttunk benne. A fiam attól megijedt.

FRANTIŠEK: Nekem ez a birtok nem kell.

HLAVSA: Ugyan, fiam, te csak ne félj. Ki tudja, azok a jelenések mit jelentettek. Én azt gondolom, a gazdagoknak mindig jó lesz.

FRANTIŠEK: Nem, nem, amit a sütő jósolt, az eddig még mindig beteljesedett.

PTÁČEK: Dehát mit? Milyen szörnyűséget láttak ott?

HLAVSA: Ptáček úr, maga ebbe ne szóljon bele. Fizetett Kolbenért, fizetett Daněkért, de ez egy másik jóslat.

PTÁČEK: Na, várjon csak, Hlavsa úr, itt olyasmire célozgatnak, hogy a vagyonos embereket valami

hanyatlás vagy mi fogja érni. Hát ez engem, mint szénbárót rendkívül érdekel. Arra szívesen befizetnék még, hogy megtudjam, mi vár ránk.

HLAVSA: Ptáček úr, nekem még itt rendbe kell raknom a családi ügyeimet, és további megrendelést nem veszek fel.

HALÁL: Helyes, végezzünk. Semmi újat már ne kezdjenek!

HLAVSA: Hát, ide jutottam. Egész életemben a mezőn gürcölök napkeltétől napnyugtáig, esténként még pénzt keresek a sütővel, és végezetül a fiam kijelenti, hogy neki nem kell a gazdaság. Nem szégyelled magad, illet mondani szegény öreg apádnak a halála órájában?

HALÁL: Az óráról ne beszéljen, abban nem állapodtunk meg. Nekem csak maga maradt.

HLAVSA: Ezt nem vártam tőled. Mégis hogy képzeled? Most mit csináljak, mikor már itt ülök a halálos széken?!
 PTÁČEK: Hlavsa úr, én nem tudom, maga mit látott ott a sütőben, de ha tudná, hogy mennyi szemem van még a föld alatt. A sógorom meg arra biztat, hogy a szénbáróság mellett még mint pénzmágnás is kereshetek. Úgyhogy én a mi szakmánkban a helyzetet igen-igen rózsásnak látom.

(*A Halál felnevet*)
 PTÁČEK: Maga mit nevet?
 HALÁL: Rám ne figyeljen.
 PTÁČEK: Maga tud valamit? (*A Halál jólétesülten elmosolyodik.*)
 PTÁČEK: Nem árulhatná el nekünk?
 HALÁL: Dehogyan. Mi nem mondhatunk semmit.
 PTÁČEK: Hát ez aztán... Önök, uraim, jól beültették fülembe a bogarat. Maga, Hlavsa úr, mondhatom, azért a pénzért nem nagyon örvendeztetett meg. A horkolást nem tudtam meg magától, most meg ezek a furcsa beszédek a vagonról. Ha legalább mondana valami biztosabbat, hogy az ember tudja, mi vár rá.

(*A Halál felnevet*)

PTÁČEK: Maga mit nevet?

HALÁL: Rám ne figyeljen.

PTÁČEK: Maga tud valamit? (*A Halál jólétesülten elmosolyodik.*)

PTÁČEK: Nem árulhatná el nekünk?

HALÁL: Dehogyan. Mi nem mondhatunk semmit.

PTÁČEK: Hát ez aztán... Önök, uraim, jól beültették fülembe a bogarat. Maga, Hlavsa úr, mondhatom, azért a pénzért nem nagyon örvendeztetett meg. A horkolást nem tudtam meg magától, most meg ezek a furcsa beszédek a vagonról. Ha legalább mondana valami biztosabbat, hogy az ember tudja, mi vár rá.

HLAVSA: Én csak jeleneteket látok. Mindig is csak jeleneteket láttam.

HALÁL: Uraim, önök túl hosszúra nyújtják. Nem vagyok kötekedő, de áll a munkám. (*Előhúzza az óráját.*) Tanvaldban a Hattyúnál verekedés folyik, az a cigány hátában a késsel már fél órája szaladgál a teremben. Kérem önöket, legyen egy kis belátásuk.

PTÁČEK: Hlavsa úr, rárakunk egy kicsit, és maga gyorsan belenéz abba a sütőbe. Hiszen nemcsak rólam van szó. Csinálja meg már a fiáért is. (*Františekhez*) Fiatalember, dobjon már rá egy hasábot.

HLAVSA (*int a kezével*) Akkor fiam, dobj rá, mégiscsak megnézem neki.

(*František rak a tűzre. A halál kis kalapácsot és üllőt vesz elő az aktatáskájából, és kezdi a kaszáját kikalapálni.*)

HLAVSA (*kinyitja a sütőt*): Nyisd ki alul a szelelőt... Na, már itt is van. Ma szép a kép. Tornyot látok. Egy kereket.

PTÁČEK: Igen, az a kitermelő torony.

HLAVSA: Olyan szépen kovácsolt kapu van ott.

PTÁČEK: Az Terezka. A legkedvesebb bányám. Az van a kapu fölé írva: Terezka.

HLAVSA: Nem Terezka van oda írva. Az van ott, hogy Pe... Petr.

PTÁČEK: Petr? Dehát egyetlen Petr nincs a családban. Miért adnám én... Hacsak Terezkának nem lenne egy fia, és hogy az unoka után lenne elnevezve.

HLAVSA: Várjon, még nincs vége, az egész, ami oda van írva Petr ... Bezruč.

PTÁČEK: Hogyan?

HLAVSA: Petr Bezruč.¹¹

PTÁČEK: Na, dehát ... Bezruč? Várjon, ez nem az, aki verseket ír ellenünk?

HLAVSA: Én verseket nem olvasok.

PTÁČEK: Hát persze, az lesz az. De hogy én róla nevezném el a bányámat? Ez örülség! Hacsak meg nem venné tőlem. Dehát hogy annyit keresne azokkal a versikéikkel? Kizárni persze nem lehet. Ha

- lesz elég pénze, akkor nyugodtan eladom neki. Csak írj, költő, kuporgass, és ha majd lesz húsz millió, eljön a nap, hogy szépen elszámolunk.
- HLAVSA: Én csak jeleneteket látok, többet ne kérjen tőlem.
- PTÁČEK: Minden rendben, Hlavsa úr, ezzel a jelenettel teljesen elégedett vagyok.
- FRANTIŠEK: Én annyira nem sietnék ezzel. Azok a jelenetek bármit jelenthetnek.
- PTÁČEK: Mi másat jelenthetne? Eladom a bányát, annyi.
- FRANTIŠEK: Talán eladja. Talán elveszik.
- PTÁČEK: Fiatalember, látott maga valaha is bányát? Az egy gödör a földben, járatok erre meg arra (*függőleges meg vízszintes irányt mutat*). Ugyan már, a pénztárcámat elvehetik, vagy a kocsimat. De egy bányát? Azt el lehet árasztani, be lehet temetni, de elvenni senki sem tudja. (*A Halál felnevet.*)
- PTÁČEK: Halál úr, maga állandóan csak nevet. Ha tud valamit, akkor mondja meg, vagy legalább jelezze.
- HALÁL: Nekünk jelezni sem szabad.
- PTÁČEK: Micsoda dolgok. Most talán már aludni sem fogok tudni.
- FRANTIŠEK: Hát igen. Ez van a sütőben. Ezért nem kell nekem a birtok.
- HLAVSA: De, František, akkor kire hagyjam? Csak ti vagytok nekem, te és Vencel.
- FRANTIŠEK: Legalább oszd ketté. Fele nekem, fele Vencelnek.
- HLAVSA: Egy ilyen szép birtokot kár volna kettéosztani.
- FRANTIŠEK: Kár, kár! Megmondom én neked, miért nem akarod megosztani. Mert Vencel a kedvenced. Ő vidáman kukázik Prágában, nekem meg a nyakamba akasztod ezt a birtokot nyűgnek. És ha a te jeleneteid beteljesednek, akkor majd Vencel vidáman tovább öntögeti a szemetet, én pedig bűnhődök az egész családért.
- PTÁČEK: Mondja, Hlavsa úr, ahogy így átgondolom, nem lehetne ezzel csinálni valamit? Mondjuk, ha ez ellen a Bezruč ellen biztosítást kötnék?
- HALÁL: Uraim, ahogy itt hallgatom magukat, nem győzők csodálkozni. Maguk mind egyformák. Tegnap is például: Sýkora iskolaigazgató Liberecben, olyan értelmes, felvilágosult ember, mindenmel megbékélve, nem makrancoskodik, de csak folyton fújja: magával vihetné-e a könyvtárát, hogy ott vannak a szótárai. Mondom neki, igazgató úr, mit kezdene ott vele, erre ő, akkor legalább a rovargyűjteményét... Akkor az ajtóban, nem szívesen csinálom, de futólag megmotoztam, hát mit gondolnak, mi volt a zsebében? A takarékkönyve. Hogy az utazásra. Uraim, értsék meg végre, és ez nem csak Hlavására vonatkozik. Bármit is a sírba vinni tilos.
- HLAVSA: Tudja, Halál úr, hogy én magát teljesen másmilyennek képzeltem?
- HALÁL: Igen? Az emberek szörnyen fantáziálnak. Nemrég láttam, hogy tavasszal engem kísérték ki. Boton vittek a patakhoz. Hát ahogy ott kinéztem! Na, Hlavsa úr... (*kihúzza az óráját*)... mennyi is az idő... hű, a kutyafáját! Már megint elszórakoztam az időt. Ez aztán a csapás. Most már magát be sem veszik tőlem. Még esetleg azt a cigányt, akinek kés van a hátában, az erőszakos halál, ezt beveszik, de magát Hlavsa... magát már nem. Magát már csak... vagy két év múlva. De akkor már nem én leszek itt.
- HLAVSA: Hogyan nem maga?
- HALÁL: Na, igen. Én visszavonulok. Az utolsó, akit még én csinállok, valami Ferdinánd lesz Szarajevóban. Aztán nyugdíjba megyek, és jön helyettem egy új. Egy fiatal. Az aztán hentes lesz, uraim! Nem úgy, mint én. Az nem fog kukoricázni. (*Bólint a fejével, és távozik.*) Hát a viszontlátással! (*Megáll, mélyen a közönségre néz.*) Viszontlátásra...

(VÉGE)

(Forrás: Ladislav Smoljak–Zdeněk Svěrák: *Divadlo Járy Cimrmana. Praha, Melantrich, 1987, 291–300. l.*)

Jegyzetek:

- 1 Liptákov a cimrmanológia szerint Cimrman utolsó állomáshelye volt, innen eltávozva nyoma veszett.
- 2 Eduard Künneke (1885–1953) német operettszerző műve: Der Vetter von Dingsda.
- 3 Oskar Nedbal (1874–1930) cseh operett- és balettszerző, legnépszerűbb operettje a Lengyel vér (Polenblut, 1913).
- 4 Rudolf Piskáček (1884, Prága–1940, Prága) cseh operettszerző, Perly panny Serafinky (1929).
- 5 Az éppen felépült új prágai Nemzeti Színház 1881 augusztusában valóban kiégett, de a csehek hatalmas lelkesedéssel újra összeadták az épület megújításához szükséges hatalmas összeget, és a színház két év múlva, 1883 novemberében újra kinyitott.
- 6 Az első és máig leghíresebb filmstúdió a csehekénél a prágai Barrandov. A terület, amelyen épült, nevét a francia geológusról, Joachim Barrande-ról kapta, aki ott a 19. században kutatásokat végzett.
- 7 Lefordíthatatlan szójáték: a csehben a padlás és a talaj ugyanaz a szó: půda.
- 8 A legnagyobb prágai parkot, a Stromovkát a szocializmus évei alatt elnevezték „Julius Fučík“ kulturális és pihenőparknak. Fučík a fasiszták által kivégzett kommunista újságíró volt, akinek halála előtt írott börtönnaplója bejárta az egész világot, és személye körül Csehországban egész kultuszt alakítottak ki.
- 9 Jaroslav Vrchlický (eredeti nevén Emil Frída) a XIX. század utolsó harmadának legismertebb cseh költője volt, az itt említett alak, a rokonság és a történet természetesen misztifikáció.
- 10 korec=2877 m²
- 11 A századelőn nagy figyelmet keltett, a fenti álnéven író „bányász-költő” (1867–1958), akiről az államosítás után országszerte bányákat és utcákat neveztek el.

Cimrman mellszobra.

Alkotója nyilvánvalóan maga J. Cimrman.

A jellegzetes T alakú forradás a bal orcán – egy T alakú traverzától szerzett fiúkori sebesülés nyoma – a mellszobron nem látszik. Vagy a szerző törölte, vagy J. Lešner, vagy az idő.

A žižkovi Jára Cimrman Színház címe: Štítěného 520/5, 130 00 Praha 3 – Žižkov

*Jára Cimrman emléktáblája
Mišovban. Felirata:
1915. május 8-án Jára Cimrman
cseh génusz, világnagyság
közvetlenül Mišov község mellett
haladt el*

*Jára Cimrman emléktáblája Brunnben. Felirata:
Ebben a házban egészen biztosan és igazolhatóan sohasem élt és alkotott Jára Cimrman úr*

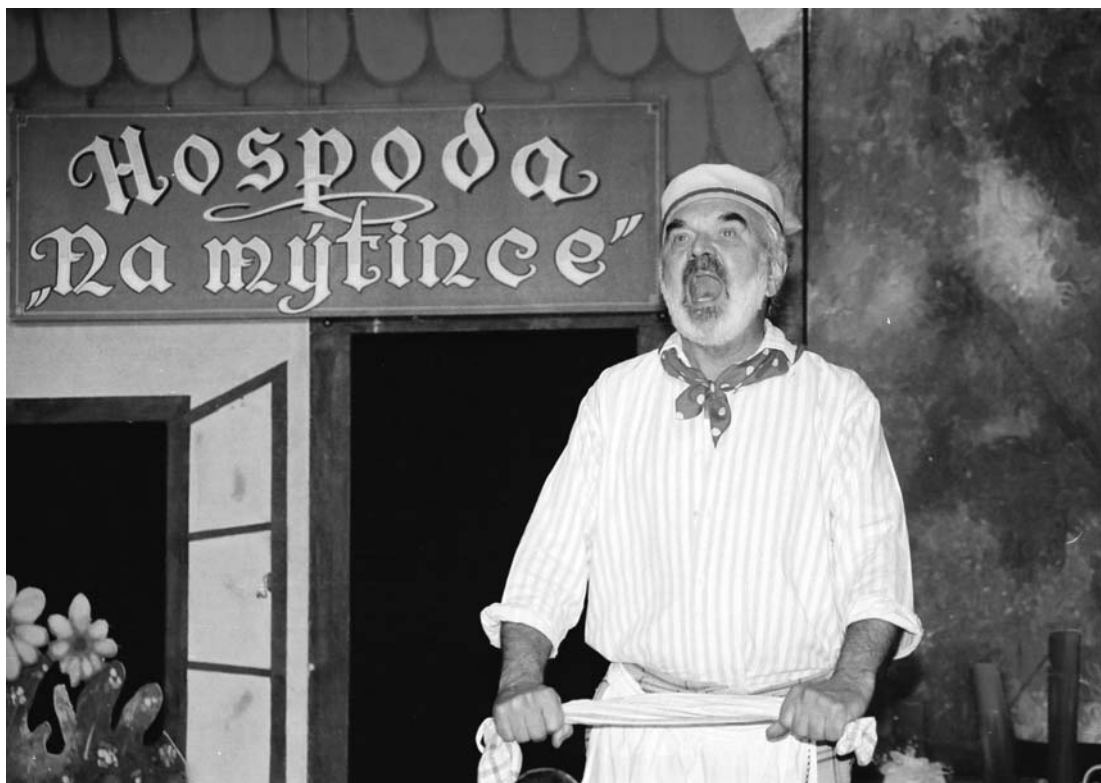
*Egy ostrovi Cimrman-kiállítás irányító táblája 2015-ből.
Kiállítás: JÁRA CIMRMAN
génusz, aki nem szerzett
hírnevet magának*

Jára Cimrman gyógyforrása, 1898

Jelenetek a Jára Cimrman Színház 2004. évi vendégszerepléséből a Millenárison:
Fent: Prof. Ladislav Smoljak bevezető előadását tartja
Lent: Zdeněk Svěrák a vendéglős szerepében a Vendéglő a tisztáson című egyfelvonásosban

IMPRESSZUM

Megjelent a Bohemia folyóirat 2017/2018. évf. 1–4. összevont számának mellékleteként a Cseh Köztársaság Külügyminisztériumának támogatásával

Kiadja: Bohemia Baráti Kör

Felelős kiadó: Szabó Gábor, Zachár Ottó

Szerzők: Oleg Fedoszov, Zdeněk Svěrák, Ladislav Smoljak

Fordítás: Heé Veronika

Szerkesztő: Molnár Éva

Tördelés és nyomdai előkészítés: Veres Ágnes

ISSN 1219-0500

Nyomda: Elektroproduct Kft., Budaörs

Illusztráció: Zachár Ottó és internet

© Oleg Fedoszov, Zdeněk Svěrák és Ladislav Smoljak jogotóda

Hungarian translation © Heé Veronika, 2018

Příloha časopisu Bohemia 1–4. 2017/2018 vyšla s využitím dotace MZV Česká republiky

Vydává: Přátelský kruh Bohemia

Odpovědný vydavatel: Gábor Szabó, Ottó Zachár

Autoři: Oleg Fedoszov, Zdeněk Svěrák, Ladislav Smoljak

Překladatelka: Veronika Heé

Redaktorka: Eva Molnárová

Příprava pro tisk: Ágnes Veres

ISSN 1219-0500

Vytištěno v tiskárně Elektroproduct s.r.o., Budaörs

Ilustrace: Ottó Zachár a internet

© Oleg Fedoszov, Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak heir

Hungarian translation © Veronika Heé, 2018